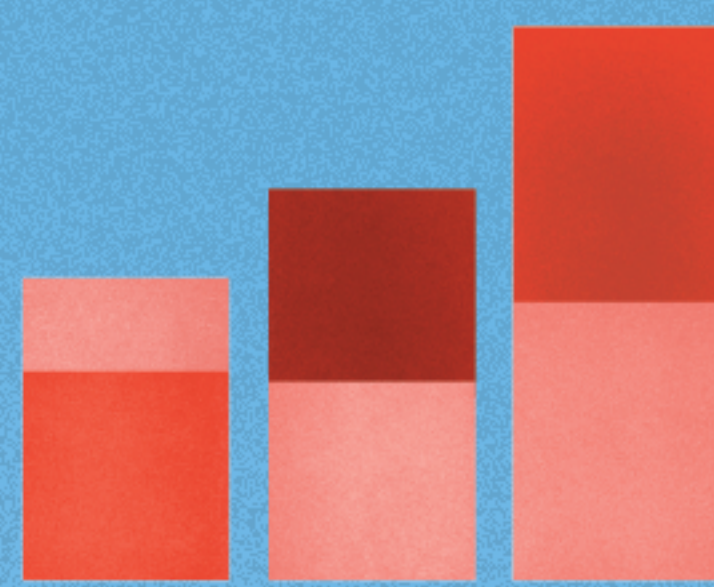

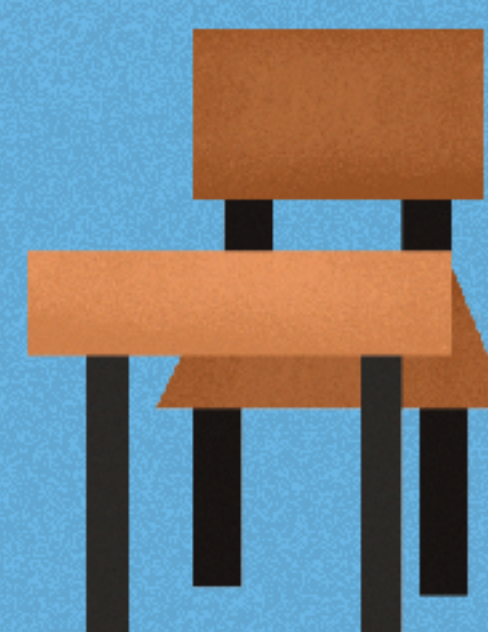
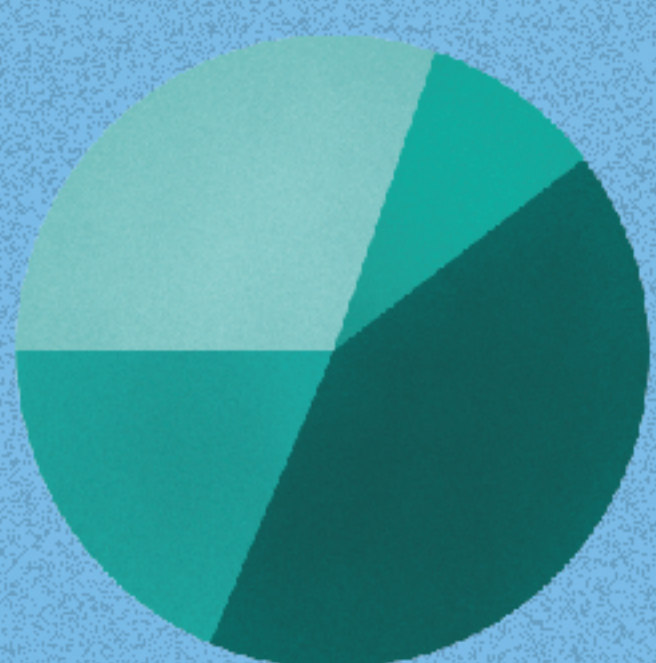
กสศ

สานพลัง ท้องถิ่น

ร่วมสร้างความเสมอภาค
ทางการศึกษา

สรุปสาระสำคัญจากการจัดประชุมเวทีนวัตกรรม
ท้องถิ่นร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา
(ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์)
วันจันทร์ที่ 8 มิถุนายน 2563

สานพลัง

ท้องถิ่น

ร่วมสร้างความเสมอภาค
ทางการศึกษา

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

- นายไกรยศ ภัทราวาท
- นายพัฒนพงษ์ สุขมะดัน
- นางสาวธันว์ริดา วงศ์ประสงค์

บรรณาธิการ

- นางปาริชาติ ศิวะรักษ์
- นางสาวนิสา แก้วแกมทอง
- นางสาวอารี อัมสมบัติ
- นางสาวกิตติพร ทัพศาสตร์

ดำเนินการสรุปและวิเคราะห์

- นางสุจิตราภรณ์ คำสอาด

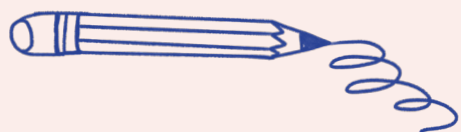
คณะเก็บข้อมูลภาคสนาม

- นางสาวสุชมาลย์ หนกหลัง
- นางสาวปาริฉัตร ปิตุสุทธิ

คณะทำงานการประชุม

เวทีนวัตกรรมท้องถิ่นร่วมสร้าง
ความเสมอภาคทางการศึกษา
(ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์)

- นางสาวนิสา แก้วแกมทอง
- นางพลพร รัญญอนันต์ผล
- นางสาวอารี อัมสมบัติ
- นายเอกชัย จันทอง
- นางสาวกิตติพร ทัพศาสตร์

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร Executive Summary

4

บทนำ

8

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการดำเนินงานที่สำคัญของไทย

12

การจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยท้องถิ่น และเพื่อท้องถิ่น

24

บทเรียนการทำงานของท้องถิ่น ในการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

30

สรุปและข้อเสนอแนะ

84

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร Executive Summary

การสร้างความสำเร็จทางการศึกษาเป็นวาระการพัฒนานานาชาติประเทศให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง แต่ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังเป็นปัญหาที่มีความท้าทายและซับซ้อนมากขึ้น การแก้ไขปัญหาด้วยการพึ่งพากลไกภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถจัดการปัญหาได้อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง ด้วยแนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) และการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-based Education Reform)

สำหรับประเทศไทยเอง มีความมุ่งมั่นที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนยากจนและด้อยโอกาส ควบคู่ไปกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชนทุกกลุ่มทุกช่วงวัย ในช่วงที่ผ่านมา มีกลไกการดำเนินงานสำคัญๆ อาทิ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษามีบทบาทในการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา 2560 หรือการก่อตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) 2561 เพื่อทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันวิชาการ ภาคเอกชน และชุมชน ในการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาและขาดแคลนทุนทรัพย์ทั่วประเทศผ่านโครงการสำคัญๆ เป็นต้น

การปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่หรือ **‘การใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานในการทำงาน’** จะช่วยให้การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างบูรณาการ ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมการทำงานใหม่ๆ ช่วยย่อระยะการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากระดับประเทศสู่ระดับท้องถิ่น ทั้งในเชิงความซับซ้อนและขนาดของปัญหาให้จัดการได้ง่ายขึ้น และที่สำคัญคือ เด็กและเยาวชนจะได้รับความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง (Children First)

โดยอาศัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระดับพื้นที่ เพราะมีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎหมาย ความรับผิดชอบทางการเมือง และความรับผิดชอบต่อสังคมที่จะต้องดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่แล้ว ประกอบกับมีความเข้าใจบริบท ปัญหาและความต้องการของพื้นที่ เข้าถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ และสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ มีต้นแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศอยู่หลายพื้นที่ อาทิ เทศบาลนครขอนแก่น - ต้นแบบการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้วยการฟื้นฟู เยียวยา และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนชายขอบในเมืองที่หลุดออกจากระบบการศึกษา หรือเทศบาลนครเชียงราย - ต้นแบบการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ โดยได้รับการประกาศให้เป็น **‘เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City)’** แห่งแรกของประเทศไทยจากองค์การ UNESCO หรือเทศบาลนครภูเก็ต - ต้นแบบระบบสนับสนุนทางการศึกษาที่มีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาของจังหวัดในรูปของ **‘พิมพ์เขียวทางการศึกษา’**

นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างการจัดการศึกษาโดยท้องถิ่นที่น่าสนใจกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค เช่น การจัดการศึกษาสัมมาชีพของ อบจ.สุรินทร์ การพัฒนาอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของ อบต. และเทศบาลในจังหวัดบึงกาฬ นครราชสีมา และสงขลา การจัดอาหารกลางวันภายใต้งบประมาณที่ได้รับให้มีคุณภาพด้วยการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นและความร่วมมือของคนในชุมชนของ อบต.กำแพง จังหวัดสตูล การจัดตั้งโรงเรียนกีฬาเพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตร Montessori ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด การขับเคลื่อนนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา (Education Sandbox) ของ อบจ.ระยอง การระดมทุนคนละ 10 บาทเป็นกองทุนสนับสนุนนักเรียนนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ของ อบจ.เชียงใหม่ การสร้างอาสาสมัครการศึกษาให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนและครูในสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19 และการดำเนินงานอื่นๆ

จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ‘ปัจจัยแห่งความสำเร็จ’ ของการจัดการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ ภายใต้แนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษาและการใช้ชุมชนเป็นฐานในการทำงาน จึงอยู่ที่การให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น 'จุดจัดการ' ประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในและนอกพื้นที่ในลักษณะของ 'การถักทอเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง' ร่วมมือกันระดมความคิดและการปฏิบัติงานบน 'ฐานข้อมูล' ที่ทันสมัย และสามารถติดตามสถานะของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลได้ มีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน คำนึงถึงความพร้อมของหน่วยงาน ทุนทางสังคมและบริบทของพื้นที่

อย่างไรก็ตาม เพื่อส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่เป็น กลไกสำคัญในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นเพื่อความเสมอภาค (Equity) และเพื่อความเป็นเลิศ (Excellence) ควรให้ความสำคัญกับ

1. การรณรงค์สื่อสารเชิงรุกให้คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพประชากรทุกช่วงวัย การจัดการศึกษา สำหรับกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่างๆ และการส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการศึกษา การเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะอาชีพได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2. การสนับสนุนการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาโดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีอิสระในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียน การสอนที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของท้องถิ่น ปรับแก้ไขระเบียบ ปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานให้เกิดความคล่องตัวภายใต้หลัก ธรรมภิบาล

3. การพัฒนาระบบข้อมูลของพื้นที่ให้เป็นเอกภาพสำหรับติดตาม ดูแลเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษาเป็นรายบุคคล เพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาของพื้นที่ กำหนดมาตรการ/รูปแบบ บริการ และจัดสรรงบประมาณให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ที่แท้จริง

4. การส่งเสริมความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของทุกภาคส่วน ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เน้นการทำงานที่ยึดหยุ่นคล่องตัว มีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งผลสำเร็จเป็นหลัก มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และมี กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาคีเครือข่าย

5. การสนับสนุนการสร้างและขยายผลนวัตกรรมการจัดการศึกษา เช่น อาสาสมัครการศึกษา (อสม.การศึกษา) การใช้แอปพลิเคชัน iSEE ในการติดตามให้ความช่วยเหลือเด็กยากจนในแต่ละพื้นที่ การพัฒนาสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

'ปัจจัยแห่งความสำเร็จ' ของการจัดการ การศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาในพื้นที่ ภายใต้แนวคิด ปวงชนเพื่อการศึกษา และการใช้ชุมชน เป็นฐานในการทำงาน จึงอยู่ที่การให้ **'องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น'** เป็น **'จุดจัดการ'** ประสานความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วน

บทนำ

ความเสมอภาคทางการศึกษาถือเป็นวาระสำคัญของประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา เนื่องจากการจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Declaration on Education for All) หรือ ‘**ปฏิญญาจอมเทียน**’¹ ของประเทศสมาชิกที่ต้องการให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง หลังจากนั้น เป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชนได้พัฒนามาเป็น 1 ใน 8 ของเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ในปี พ.ศ. 2555 และเป็น 1 ใน 17 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในวาระการพัฒนาของประชาคมโลก 15 ปี (พ.ศ. 2558-2573)

ในการประชุมระดับโลกว่าด้วยการศึกษา (World Education Forum 2015) ณ เมืองอินซอน ประเทศเกาหลีใต้ ได้มีการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามเป้าหมายการศึกษาเพื่อปวงชน และให้การรับรองปฏิญญาอินซอนว่าด้วยการศึกษาปี 2030 ที่มีเป้าหมายให้ทุกประเทศสมาชิกต้องบรรลุภายใน พ.ศ. 2573 ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 4 (SDG4) : Quality Education สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียมกัน และส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

¹ ประเทศไทยร่วมเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมระดับโลกรื่องการศึกษาเพื่อปวงชนกับประเทศสมาชิกองค์การศึกษามหาวิทยาลัยและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ณ หาดจอมเทียน จังหวัดชลบุรี เมื่อปี 2533 มีประเทศสมาชิกเข้าร่วมลงนามกว่า 200 ประเทศ

การจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (World Declaration on Education for All) หรือ ‘ปฏิญญาจอมเทียน’ พ.ศ. 2533

ขณะเดียวกัน ในปี พ.ศ. 2559 รัฐบาลไทยได้นำเสนอร่างปฏิญญาอาเซียน 2016 ว่าด้วยการสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษา (ASEAN Declaration on Strengthening Education for out-of-school Children and Youth : OOSCY) ให้ผู้นำอาเซียนทั้ง 10 ประเทศร่วมลงนามและประกาศใช้ ณ กรุงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สำหรับใช้เป็นกรอบการทำงานเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค

แม้ว่าตลอดระยะเวลา 3 ทศวรรษที่ผ่านมา การดำเนินงานของประเทศต่างๆ ทั่วโลกตามเป้าหมายดังกล่าวจะมีความก้าวหน้าอย่างเด่นชัดในหลายๆ ด้าน แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงมีอยู่ ข้อมูลจาก The UNESCO Institution for Statistics (UIS) ชี้ให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2559 มีเด็กและเยาวชนทั่วโลกมากถึง 263 ล้านคน หรือประมาณ 1 ใน 5 ของประชากรวัยเรียนทั่วโลกที่ไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน/หลุดจากระบบการศึกษากลางคัน และที่น่าเป็นห่วงคือแม้ว่าจำนวนจะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (จากจำนวน 377.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2543) แต่อัตราการลดลงอยู่ในระดับน้อยมาก สะท้อนให้เห็นว่าความก้าวหน้าในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาเริ่มชะลอตัวลง ตัวเลขเด็กนอกระบบเริ่มมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้ง จึงต้องร่วมกันค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จภายในปี ค.ศ. 2030 ตามเป้าหมาย SDG4 ในอีก 10 ปีข้างหน้า

สำหรับประเทศไทยเอง แม้จะได้รับการยกย่องจากองค์การ UNESCO ว่ามีความมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างดี แต่ปัญหาการศึกษาที่สำคัญๆ ยังเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการอย่างจริงจังต่อไป ยังมีเด็กและเยาวชนมากถึง 6.7 แสนคนอยู่ในกลุ่มที่ได้รับผลจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ขณะเดียวกันต้องเน้นพัฒนาคุณภาพเพื่อยกระดับการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายใต้ระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพด้วย

ภายใต้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของโลกที่มีความท้าทายและซับซ้อนมากขึ้น ขณะที่ยังมีประมาณของภาครัฐและเงินบริจาคกลับมีแนวโน้มลดลง และผลการศึกษาของ UNESCO สะท้อนว่าหลายประเทศยังเน้นการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วยการพึ่งพากลไกรัฐเป็นหลัก ทำให้บางปัญหาที่เกิดจากบริบทเชิงพื้นที่ไม่ได้รับการแก้ไขจริงจัง จึงมีความพยายามของผู้เกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่างๆ ในการค้นหา

‘นวัตกรรม’ หรือมาตรการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ลงทุนน้อยแต่ได้ผลมาก สามารถขยายผลเชิงนโยบายและดำเนินการในวงกว้างได้อย่างทั่วถึง

เอกสารฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นองค์กรหลักในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับพื้นที่ สำหรับใช้ประกอบการประชุมวิชาการนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา : ปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) ระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในโอกาสครบรอบ 30 ปีปฏิญญาจอมเทียน โดยสาระสำคัญของเอกสารประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

1. สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการดำเนินงานที่สำคัญของไทย
2. การจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยท้องถิ่นและเพื่อท้องถิ่น
3. บทเรียนการทำงานของท้องถิ่นในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา
4. สรุปและข้อเสนอแนะ

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และการดำเนินงานที่สำคัญของไทย

ในส่วนนี้จะนำเสนอให้เห็นภาพรวมของปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของประเทศไทย และตัวอย่างการดำเนินงานของกลไกและหน่วยงานสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในช่วงที่ผ่านมา ซึ่งต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ที่อาจทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทวีความรุนแรงมากขึ้นถ้าไม่มีการบริหารจัดการที่ดี

1.1

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย

ความเหลื่อมล้ำเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญของการศึกษาไทยที่การปฏิรูปการศึกษาทุกยุคทุกสมัยพยายามแก้ไขอย่างต่อเนื่อง แม้จะดีขึ้นบ้าง แต่ก็ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร² ทรัพยากรทางการศึกษาที่ดียังกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่ และมีเพียงคนบางกลุ่มที่สามารถเข้าถึงได้ แม้ว่าเด็กและเยาวชนไทยจะเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และ ปวช. ได้มากขึ้นก็ตาม³ แต่มีเพียงร้อยละ 5 ของผู้ที่มาจากกลุ่มครอบครัวยากจนเท่านั้นที่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ขณะเดียวกันความเหลื่อมล้ำในเชิงคุณภาพมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบทั้งในมิติขนาด (สถานศึกษาขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก) มิติในเมืองกับนอกเมือง มิติความแตกต่างระหว่างภูมิภาค รวมถึงมิติทางเศรษฐฐานะของผู้เรียนและครอบครัว ยกตัวอย่าง ผลการทดสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนขนาดใหญ่สูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กประมาณร้อยละ 32 ในปี 2560 (เมื่อเทียบกับปี 2552 ซึ่งต่างกันเพียงร้อยละ 14 แสดงว่าความเหลื่อมล้ำเพิ่มสูงขึ้นกว่าเดิม) คะแนนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของภาคใต้และภาคเหนือสูงกว่าของภาคกลาง

² รายงานสุขภาพคนไทย หัวข้อ 'สองทศวรรษการปฏิรูปการศึกษาไทย ความล้มเหลวและความสำเร็จ' จัดทำโดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม (วปส.) มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), ปี 2563

³ ที่มา: กสศ.

และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คนมีฐานะได้เรียนโรงเรียนดีกระจุกตัวกันในเมืองเป็นกลุ่มที่มีผลคะแนนสอบ PISA สูง

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) ที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อให้จัดทำแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา⁴ ได้ระบุถึงโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาไว้ว่า ‘ในภาพรวมยังคงมีความเหลื่อมล้ำสูง ผู้เรียนได้เข้าเรียนไม่ครบทุกคน มีปัญหาการออกกลางคัน และผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทั้งผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ประชากรวัยแรงงานยังมีการศึกษาดำรงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีความแตกต่างในเชิงคุณภาพของแต่ละโรงเรียน ทั้งเรื่องขนาดที่ตั้ง (ในเมือง/นอกเมือง) ผู้บริหาร ครู และสื่อการเรียนการสอน การใช้ความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มครัวเรือนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในการเข้าถึงสถานศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ ยิ่งทำให้โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษามีความเหลื่อมล้ำสูงขึ้น อีกทั้งโอกาสที่ได้รับนั้นยังอยู่บนฐานของคุณภาพที่แตกต่างกัน นำไปสู่การสร้างความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นในระยะยาว’ และจากข้อมูลในปี 2559 พบว่าประเทศไทยมีเด็กและเยาวชนวัยเรียน (อายุ 3-17 ปี) นอกบบการศึกษา และเด็กเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสในระบบการศึกษา มากกว่า 3 ล้านคนทั่วประเทศ คณะกรรมการฯ จึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา⁵ ดังนี้

⁴ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา จัดทำโดยคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (พฤษภาคม, 2562)

⁵ ดร.ไกรยส ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, การจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำจากสถานการณ์โลกสู่สถานการณ์ไทย ใน Guidebook องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ, วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, พ.ศ. 2562

1) เด็กเล็ก 0-2 ปีที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 40 ของประเทศมีอยู่ประมาณ 770,000 คน

2) เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ประกอบด้วย เด็กก่อนวัยเรียนที่ยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาก่อนวัยเรียน ซึ่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐดำเนินการจัดให้โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายประมาณ 230,000 คน และเด็กวัยเรียนการศึกษาภาคบังคับที่อยู่นอกระบบการศึกษาประมาณ 200,000 คน

3) เด็กและเยาวชนยากจนในระบบการศึกษา ประกอบด้วย เด็กก่อนวัยเรียนในโรงเรียนอนุบาลที่อยู่ในครอบครัวยากจนประมาณ 610,000 คน นักเรียนยากจนในระบบการศึกษาภาคบังคับทุกสังกัดประมาณ 1.8 ล้านคน นักเรียนพิการในระบบการศึกษาภาคบังคับประมาณ 340,000 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ที่มีฐานะยากจนประมาณ 60,000 คน

4) เยาวชนอายุ 15-17 ปีที่ไม่ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. หรือ กศน. หลังสำเร็จการศึกษาภาคบังคับอันเนื่องมาจากปัญหาความยากจนประมาณ 240,000 คน

5) เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์อายุ 18-25 ปีที่ไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ปวส. หรือ กศน.

กลุ่มเป้าหมายสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

1. เด็กเล็ก 0-2 ปีที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่ำที่สุด
2. เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา
3. เด็กเยาวชนยากจนในระบบการศึกษา
4. เยาวชนอายุ 15-17 ปีที่ไม่ศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. หรือ กศน.
5. เยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์อายุ 18-25 ปีที่ไม่ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ปวส. หรือ กศน.

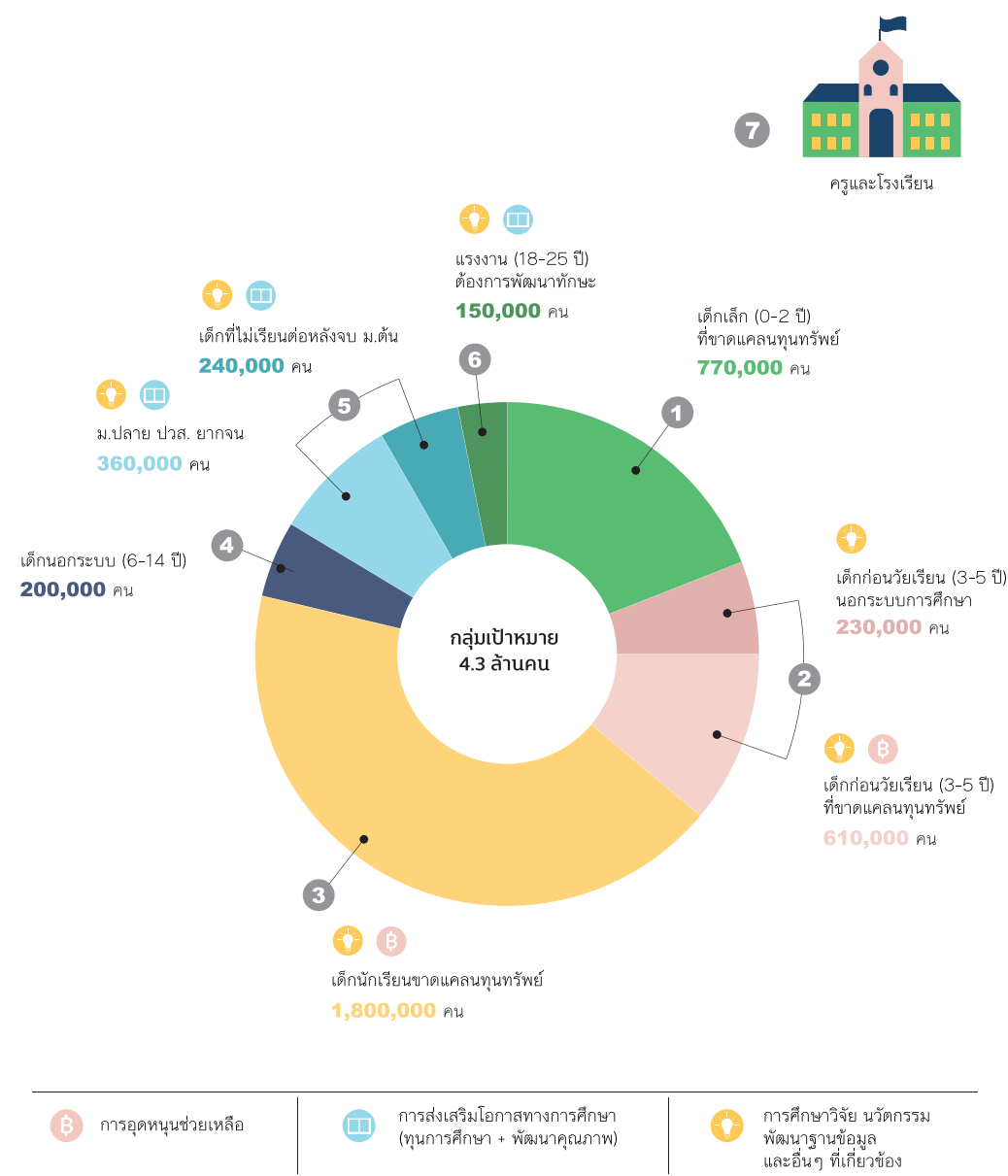
1.2

การดำเนินงานที่สำคัญของประเทศไทย

นักการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงการศึกษามีความเชื่อมั่นว่า การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาจะเป็นกุญแจสำคัญทำให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง ช่วยเพิ่มผลิตภาพและสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับความท้าทายจากโครงสร้างประชากรที่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ภาวะความยากจนและขีดความสามารถในการแข่งขันที่ถดถอยลง ซึ่งล้วนเป็นกับดักต่อการพัฒนาประเทศทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจึงมีความพยายามดำเนินการในเรื่องนี้หลายประการ อาทิ

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) กำหนดวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปไว้ 4 ด้าน โดยหนึ่งในวัตถุประสงค์นั้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (reduce disparity in education) ประกอบด้วย (1) โอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ (equity in access) (2) โอกาสในการได้รับทางเลือกในการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (equity in choosing appropriate process in education) (3) โอกาสในการได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพตามความถนัดของผู้เรียน (equity in benefiting from aptitude-based quality education) ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้นำเอากรอบการจัดกลุ่มเป้าหมายของ กอปศ. ทั้ง 5 กลุ่มตามหัวข้อ 1.1 (หน้า 15) มาทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนและชุมชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทย มุ่งให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนด้วยโอกาสทางการศึกษาและขาดแคลนทุนทรัพย์ทั่วประเทศ ซึ่งจำแนกเป็นกลุ่มเป้าหมาย 7 ประเภทย่อยที่มีจำนวนกว่า 4.3 ล้านคน

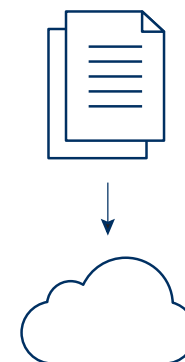
ที่มา: ข้อมูลแผน กสศ. ปี 2563

กสศ. ได้สนับสนุนโครงการเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ ทั้งทางตรง และทางอ้อม อาทิ

- (1) โครงการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข
- (2) โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ช่วยเหลือเด็กที่หลุดออกนอกระบบ
- (3) โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงเพื่อให้ทุนเรียนต่อ ปวช. ปวส. สำหรับนักเรียนยากจนที่เรียนดี
- (4) โครงการพัฒนาสถาบันต้นแบบด้านการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัยเพื่อดูแลพัฒนากลุ่มเด็กเล็กที่ยากจน และเตรียมความพร้อมให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพเมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษา
- (5) โครงการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับนักเรียนในพื้นที่ห่างไกลเป็นครูรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนของชุมชน (ครูรัก(ษ์)ถิ่น)
- (6) โครงการทุนพัฒนาเต็มศักยภาพสายอาชีพ ให้ทุนเรียนต่อปริญญาตรีถึงปริญญาเอกแก่นักศึกษายากจนที่เรียนดีที่กำลังใกล้จบ ปวส. หรืออนุปริญญาสายอาชีพ
- (7) โครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (TSQP)
- (8) โครงการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ในโรงเรียนเพื่อเติบโตเป็นแรงงานคุณภาพยุค 4.0 ของเยาวชนไทย
- (9) โครงการพัฒนาระบบทดลองการพัฒนาทักษะแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส

สำหรับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Education) นั้น ในช่วงที่ผ่านมา กสศ. ได้จัดทำโครงการในพื้นที่นำร่อง 20 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง น่าน แพร่ สุโขทัย พิษณุโลก ขอนแก่น มหาสารคาม สุรินทร์ อำนาจเจริญ อุบลราชธานี นครราชสีมา กาญจนบุรี นครนายก ระยอง สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต ยะลา และสงขลา โดยร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาควิชาการ ในการสร้างกลไกความร่วมมือระดับจังหวัด พัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน ติดตามและให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคล กำหนดมาตรการติดตามให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้จังหวัดมีขีดความสามารถในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ

เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาเชิงระบบได้อย่างยั่งยืน กสศ. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (แอปพลิเคชัน iSEE) เป็นฐานข้อมูลสำหรับการป้องกัน (OOSCY Prevention) ไม่ให้เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงต้องหลุดออกนอกระบบการศึกษา ผ่านโครงการเงินอุดหนุนนักเรียนยากจนพิเศษอย่างมีเงื่อนไข ซึ่งสามารถช่วยเหลือไปได้แล้วประมาณ 700,000 คน ควบคู่กับการแก้ไขเร่งด่วน (OOSCY Correction) ด้วยการค้นหาและส่งต่อให้เด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาและอาชีพ ส่วนกลุ่มที่ยังไม่พร้อมคืนสู่ระบบการศึกษาก็จะเข้าสู่กระบวนการเยียวยาฟื้นฟูจากทีมสหวิชาชีพต่อไป โดยในปี พ.ศ. 2562 กสศ. สามารถช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ทันที 5,000 คน จากจำนวนเด็กเยาวชน (3-17 ปี) ที่อยู่นอกระบบการศึกษา 670,000 คนทั่วประเทศ

1.3

สถานการณ์ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

วิกฤตการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ของคนทั่วโลกเท่านั้น แต่ยังทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาขยายกว้างเพิ่มขึ้นไปอีก ในที่นี้ขอยกผลการสำรวจและศึกษาผลกระทบของไวรัส COVID-19 ของหน่วยงานต่างๆ มานำเสนอ ดังนี้

- รายงานการศึกษาขององค์กรการกุศล Education Endowment Foundation (EEF) พบว่า ความคืบหน้าของการลดช่องว่างระหว่างเด็กนักเรียนยากจนและด้อยโอกาสในประเทศอังกฤษกับกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั่วไปในช่วงเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา อาจจะสูญหายไปในช่วงเวลาไม่กี่เดือนเพราะการระบาดของไวรัส COVID-19
- ในภูมิภาคเอเชีย การใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกลและแพลตฟอร์มทางการศึกษาออนไลน์ต่างๆ ต้องเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไม่เท่าเทียมกัน หรือ 'Digital Divide' แม้จะยังไม่มีตัวเลขที่ประเมินออกมาแน่ชัด แต่ผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่ายยอมรับว่าหลายประเทศในเอเชียยังมีปัญหาเข้าไม่ถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้การเรียนการสอนออนไลน์ไม่ราบรื่น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่เพียงทำให้เด็กเยาวชนต้องเรียนล่าช้าหลังไม่ทันเพื่อนเท่านั้น แต่เด็กเยาวชนกลุ่มนี้ยังมีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาอีกด้วย
- การสำรวจของ OECD⁶ ในกลุ่มนักเรียนอายุ 15 ปีกว่า 600,000 คน จาก 79 ประเทศทั่วโลก (รวมประเทศไทย) พบว่ามีความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงสิ่งแวดลอมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ในระบบออนไลน์ เช่น บ้านไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนหนังสือ ขาดอุปกรณ์เครื่องมือ

⁶ การสำรวจขององค์กร OECD ร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยจัดทำกรอบแนวทางสำหรับภาคการศึกษาในการตอบสนองต่อวิกฤตการณ์ COVID-19 (A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020)

ในการเรียน มีเด็กไทยที่เข้าถึงเครื่องคอมพิวเตอร์และแท็บเล็ตเพียงร้อยละ 57.8 และ 43.4 ตามลำดับ และเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ร้อยละ 81.6 แต่นักเรียนในกลุ่มเศรษฐกิจฐานล่างสุดมีเพียงร้อยละ 57 ที่บ้านมีการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต อาจเป็นเพราะไม่มีเงินสมัครสมาชิก หรืออยู่ในบริเวณห่างไกลกว่าที่สัญญาณจะเข้าถึง

- รายงานของ Kenan Foundation Asia⁷ ระบุผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการศึกษาไทยว่า วิกฤติ COVID-19 จะยิ่งเปิดให้เห็นความไม่เท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำในทุกมิติมากยิ่งขึ้น เพราะการเรียนทางไกล/เรียนออนไลน์อาจเป็นไปได้สำหรับเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม เนื่องจากเข้าไม่ถึงอุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้เรียนอาจไม่ได้มีความพร้อมที่จะเรียนผ่านระบบออนไลน์ได้ทุกคน และถ้าเป็นการสื่อสารทางเดียวจากครูจะทำให้เป็นการเรียนรู้ที่นาเบื่อและไร้ประสิทธิภาพ นอกจากนี้พ่อแม่จำนวนมากไม่สามารถทำหน้าที่เป็นครูช่วยคราเพื่อสอนเด็กในบ้านได้ เพราะต้องออกไปหารายได้
- การที่เด็กต้องออกจากโรงเรียนติดต่อกันนานๆ อาจเป็นผลให้ความรู้ถดถอยไปมาก โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มด้อยโอกาส นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กที่ต้องพึ่งพิงอาหารกลางวันจากทางโรงเรียน เด็กที่ต้องการการดูแลจากครูอย่างใกล้ชิด เด็กกลุ่มยากจนและเปราะบาง เด็กที่ขาดแคลนทรัพยากรไม่มีคอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ผู้ปกครอง สภาพแวดล้อมในบ้านมีปัญหา เช่น ยาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัว ฯลฯ มีโอกาสจะได้รับผลกระทบที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง⁸

⁷ What lessons from the Coronavirus Pandemic will shape the future of education 3 Consequences of COVID-19 ON Thai Education by Conrad HughesCampus & Secondary School Principal, La Grande Boissiere, International School of Geneva, (6 May 2020.) from <https://www.weforum.org/agenda/2020/05/covid19-lockdown-future-education/>

⁸ ดร.ภูมิศรัณย์ ทองเลี่ยมนาค ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์การศึกษา สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กสศ. (13 เมษายน 2563)

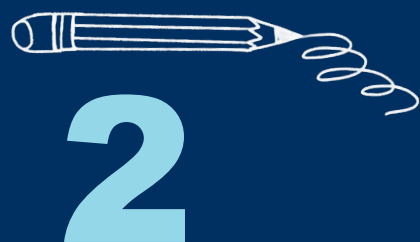
- การสำรวจผลกระทบจากสถานการณ์ระบาดโรค COVID-19 ในกลุ่มเป้าหมายผู้ปกครองนักเรียนยากจนพิเศษ⁹ ของ กสศ. พบว่าการไม่มีอาหารรับประทานคือปัญหาเร่งด่วนที่สุด เพราะมีแนวโน้มที่ครอบครัวจะมีรายได้น้อยลงหรือไม่มีรายได้เลย ทำให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่รุนแรงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในเบื้องต้นจึงต้องบรรเทาความเดือดร้อนและป้องกันการหลุดออกจากระบบการศึกษาในปีการศึกษานี้ด้วยการให้ความช่วยเหลือนักเรียนในครอบครัวยากจนพิเศษที่ได้รับผลกระทบในระดับรุนแรง โดยเฉพาะด้านโภชนาการ อาหาร นม และน้ำสะอาด

การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19
ยังตอกย้ำให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำ
ในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไม่
เท่าเทียม (Digital Divide) ซึ่งส่งผลกระทบ
ต่อการจัดการเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์ม
ออนไลน์อย่างเห็นได้ชัดยิ่งขึ้น

⁹ สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา กสศ. ร่วมมือกับ สพร. ทำการสำรวจผลกระทบจากสถานการณ์ระบาดโรค COVID-19 ในกลุ่มเป้าหมายผู้ปกครองนักเรียนยากจนพิเศษผ่านทางโทรศัพท์ (Telephone Survey) จำนวน 1,100 ตัวอย่างทั่วประเทศ (ระหว่างวันที่ 13-19 เมษายน 2563)

การจัดการศึกษาของท้องถิ่น โดยท้องถิ่น และเพื่อท้องถิ่น

การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

2.1

กรอบแนวคิดในการจัดการศึกษา เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

ในภาพรวม การจัดการศึกษาของประเทศไทยให้ความสำคัญกับ 3 ส่วนหลัก ได้แก่

1) การจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

ด้วยการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ของคนทุกช่วงวัย ทุกเพศ ทุกเชื้อชาติ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เช่น เด็กปฐมวัย เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา นักเรียนที่เสี่ยงหลุดจากระบบการศึกษา เด็กยากจน เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส ฯลฯ เพื่อไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

2) การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อความเป็นเลิศ

ทั้งการพัฒนาคุณภาพครู หลักสูตรการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 การพัฒนาสถานศึกษาเฉพาะทาง/โรงเรียนอัจฉริยะ (Smart School) ฯลฯ

3) การมีระบบสนับสนุนที่เอื้ออำนวย

เช่น ระบบข้อมูลระดับพื้นที่ กลไกสมัชชาระดับพื้นที่ กองทุนช่วยเหลือเด็กยากจน ระบบ ICT เพื่อการศึกษา นวัตกรรมจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (เช่น Sandbox) กลไกการติดตามประเมินผลรายบุคคล ฯลฯ เพื่อให้การจัดการศึกษابรรลุผลที่คาดหวังทั้งในระดับปัจเจก ระดับชุมชน และระดับประเทศ อาทิ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา การมีทักษะอาชีพและผลิตภาพ (Product) ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน ประชาชนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น

จากประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาของนานาประเทศได้บทเรียนสำคัญ คือ การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้วยการพึ่งพากลไกภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถจัดการปัญหาได้อย่างยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนด้วยแนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และองค์กรระหว่างประเทศ ครอบคลุมตั้งแต่การเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศ การบูรณาการการทำงาน การแบ่งปันทรัพยากรทั้งคนและเงิน การติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและธรรมาภิบาล รวมถึง **‘การใช้ท้องถิ่นเป็นฐานในการทำงาน’ หรือการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Education Reform: ABE)** ซึ่งเป็นแนวทางสากลที่หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย กำลังดำเนินการอยู่ โดยเน้นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในท้องถิ่น สร้างนวัตกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Educational Innovation) เพื่อขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความยากจน

ในเวทีนวัตกรรมท้องถิ่นร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity Forum 2020) เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 ดร.ประสาร ไตรรัตน์วรกุล ในฐานะประธานกรรมการบริหารกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ได้แสดงปาฐกถาพิเศษว่าด้วยการใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานในการทำงาน มีประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน เด็กและเยาวชนจะได้รับความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง (Children First)
2. การใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานช่วยส่งเสริมการบูรณาการการทำงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. การใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานช่วยส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมการทำงานใหม่ๆ
4. การใช้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานช่วยย่อระยะการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากระดับประเทศสู่ระดับท้องถิ่น รวมทั้งลดความซับซ้อนและขนาดของปัญหาลงให้จัดการได้ง่ายขึ้น

2.2

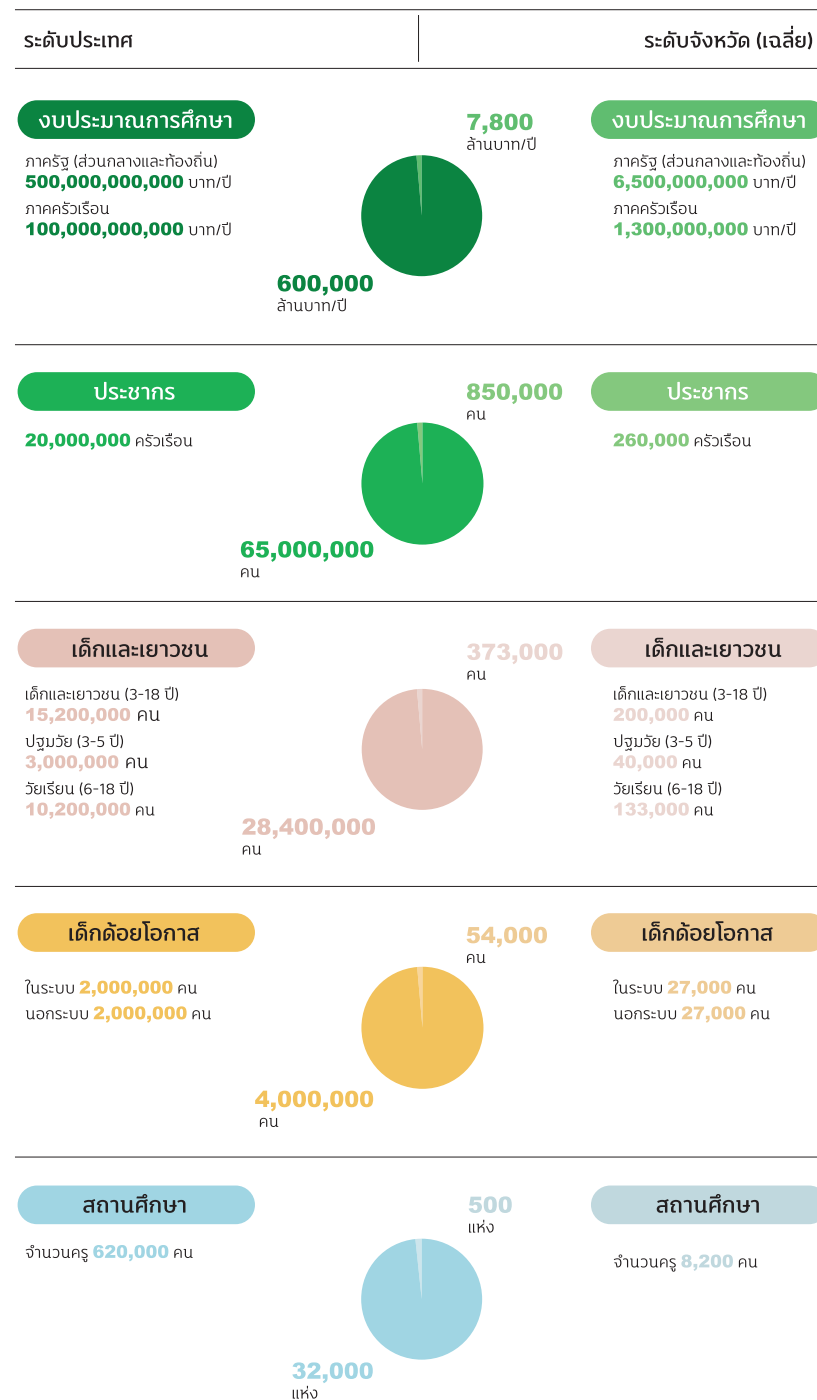
บทบาทความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อได้เปรียบหลายประการในการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้สำเร็จได้จริง เมื่อเทียบกับการดำเนินงานในระดับประเทศ ภาพในหน้าถัดไปแสดงข้อเท็จจริงทางสถิติของประเทศไทยในการจัดการปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระดับจังหวัด ซึ่งสามารถทำได้ง่ายกว่าระดับชาติกว่า 100 เท่า ดังนั้น ถ้าทุกท้องถิ่นในประเทศไทยสามารถเริ่มดำเนินการปฏิรูปพื้นที่ของตนเองให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาได้แล้ว ประเทศไทยก็จะมีโอกาสบรรลุเป้าหมายความเสมอภาคทางการศึกษาที่ยั่งยืนได้จริงภายในปี 2030 ตามกรอบเป้าหมาย SDG4

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นองค์กรหลักระดับพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพราะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมาย (Legal Accountability) ที่จะต้องจัดบริการการศึกษาให้คนในพื้นที่สามารถใช้งบประมาณ บุคลากร และการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและคล่องตัว ขณะเดียวกันยังมีความรับผิดชอบทางการเมือง (Political Responsibility) เพราะสมัครใจเข้ามาทำงานเพื่อท้องถิ่น จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ด้วยการดูแลรับผิดชอบความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความได้เปรียบเพราะอยู่ในพื้นที่อยู่แล้วย่อมมีความเข้าใจคน เข้าใจสังคมวัฒนธรรม รู้ถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ เข้าถึงข้อมูลเชิงลึกที่ช่วยในการประเมินจุดแข็ง-จุดอ่อน ปัญหา และความต้องการของคนในพื้นที่ได้ อีกทั้งสามารถตอบสนองได้ตรงจุดและรวดเร็ว ยกตัวอย่างการค้นหานักเรียนกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ การพัฒนาหลักสูตรหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ดีกว่าโรงเรียนในสังกัดประเภทอื่นๆ นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมทางการศึกษากับปัญหาอื่นๆ ด้วยการนำปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนมาสร้างเป็น **‘ห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab)’** เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ทำความเข้าใจชีวิตผ่านปัญหาของชุมชนและวิถีชีวิตจริงของคนในพื้นที่ เช่น นำอัตลักษณ์

การปฏิรูประดับจังหวัดทำได้ง่ายกว่าระดับชาติ

ที่มา: ข้อมูลแผน กสศ. ปี 2563

ท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาทักษะอาชีพให้เด็กและเยาวชน เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุม ท้าถึง และมีคุณภาพ ต่อยอดสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่ ส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เฝ้าระวังเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่จะหลุดออกนอกระบบการศึกษา ให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่อยู่ในครอบครัวยากจนและด้อยโอกาสสามารถกลับเข้าสู่ระบบได้

3

บทเรียนการทำงานของท้องถิ่น ในการลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา

การสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้วยแนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น ‘จุดจัดการ’ ของการใช้ชุมชนเป็นฐานในการทำงาน ในที่นี้จะนำเสนอบทเรียนและประสบการณ์ทำงานของแต่ละพื้นที่ ดังนี้

3.1

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้นแบบของการจัดการศึกษาในท้องถิ่น¹⁰

เอกสารฉบับนี้ได้ประมวลต้นแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นในการจัดการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ และเพื่อสร้างระบบสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ รวม 3 กรณี ดังนี้

¹⁰ ประมวลสรุปจากการนำเสนอในหัวข้อ ‘เรื่องเล่านวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากท้องถิ่น และการดูแลประชาชนทุกวัยในช่วงสถานการณ์ COVID-19 การเตรียมความพร้อมและให้ความช่วยเหลือเด็กวัยเรียนและครอบครัวภายหลังสถานการณ์’ ในเวทีนวัตกรรมท้องถิ่น ร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์), เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563 และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

กรณีศึกษาที่ 1

เทศบาลนครขอนแก่น

ต้นแบบการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

การจัดการศึกษาตามแนวทางของเทศบาลนครขอนแก่นครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยที่มึการดำเนินงานที่น่าสนใจคือ ในเขตเทศบาลมีเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบ และไปรวมตัวเป็นกลุ่มแก๊งค์ต่างๆ หรือที่เรียกกันว่า เด็กแว้น-เด็กสก๊อย โดยมีแก๊งค์ม้งกรดำเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด เดิมทีเด็กและเยาวชนเหล่านี้ไม่มีความไว้วางใจภาครัฐทำให้กลไกที่เป็นทางการไม่สามารถเข้าถึงตัวเด็กได้ เทศบาลนครขอนแก่นจึงจัดทำโครงการฟื้นฟูเยียวยาและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนชายขอบในเมือง โดยใช้กลไกที่ไม่เป็นทางการเข้ามาทำงาน คือ กลุ่มจิตอาสาและองค์กรเอกชน (กลุ่มเอ็นจีโอ) เข้าไปติดตามให้ความช่วยเหลือเด็กชายขอบให้กลับเข้าสู่ระบบอีกครั้ง เริ่มต้นจากการสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ พูดคุย เลี้ยงข้าวกัน หรือการใช้ **‘นวัตกรรมเนือย่าง’** เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกันก่อน หลังจากนั้นจึงจัดค่ายรวมกลุ่มเด็กที่มีพลังอยากแสดงออกให้มาทำความรู้จักกันผ่านกิจกรรมกีฬา การเข้าค่าย การอบรมอาชีพ การบำบัดยาเสพติด เรียกว่า **โครงการบ้าน AF** เพื่อพัฒนาเด็กชายขอบตามความถนัดและความชอบของแต่ละคน และมีการตั้งศูนย์สร้างโอกาสเยาวชนชายขอบเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยของเด็กเยาวชน มีตารางกิจกรรมร่วมกันทุกวัน ทำให้เด็กเยาวชนนอกระบบเข้าถึงได้ปีละ 300 คน จากเด็กชายขอบทั้งหมดประมาณ 1,200 คน และมีเด็กชายขอบกว่า 160 คนที่มีอาชีพ/ได้รับการบำบัด/พร้อมที่จะกลับไปหาครอบครัว นอกจากนี้เยาวชนบางคนได้รับการยกย่องให้เป็นแกนนำ/ต้นแบบเยาวชนช่วยเป็นที่เลี้ยงดูแลเด็กชายขอบอื่นๆ ใน 95 ชุมชน และร่วมทำงานเป็นสภาเด็กและเยาวชนเพื่อสอดส่องดูแลเด็กเยาวชนในพื้นที่ไม่ให้หลงไปใช้ชีวิตที่ผิดพลาด

ขณะเดียวกัน เทศบาลนครขอนแก่นยังให้ความสำคัญกับเด็กในระบบที่เรียนรู้ไม่ทันเพื่อน โดยจัดทำโครงการ ‘ครู หมอ พ่อแม่’ เพื่อให้ครูและผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาการเรียนและปัญหาสุขภาพจิตในเด็กและวัยรุ่น ให้ครูสามารถคัดกรองโรคทางจิตเวชเด็ก

และให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นกับเด็กที่มีปัญหาการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง เพื่อให้เด็กทุกคนมีโอกาสและเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน (ปัจจุบันเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในสังกัดเทศบาลจำนวน 4,816 คน เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 418 คน มีปัญหา 262 คน และอีก 156 คนต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาต่อไป) นอกจากนี้เทศบาลนครขอนแก่นยังจัดทำ โครงการอ้อมท้องอุ่นใจบ้านใกล้โรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สร้างสังคมเอื้ออาทร ด้วยการจัดบริการอาหารกลางวันฟรีที่โรงเรียนหรือชุมชนตามนโยบายขอนแก่นไม่ทิ้งกันอีกด้วย

ปัจจัยความสำเร็จของเทศบาลนครขอนแก่นอยู่ที่ **‘การสร้างและถักทอเครือข่าย’** ระดมงบประมาณและทรัพยากรจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ให้เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มด้อยโอกาส กลุ่มเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบ และกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ

กรณีศึกษาที่ 2

เทศบาลนครเชียงราย

ต้นแบบการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ

เทศบาลนครเชียงรายวางเป้าหมายที่จะดูแลประชาชนทุกคนเพื่อสร้างความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายการจัดการศึกษามุ่งให้เชียงรายเป็นนครแห่งการเรียนรู้และสร้างคนเพื่อพัฒนาเมืองเชียงรายในอนาคตด้วยการยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ปัจจุบันเทศบาลนครเชียงรายได้รับการประกาศให้เป็น **‘เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City)’**¹¹ แห่งแรกของประเทศไทย และได้รับมอบประกาศนียบัตรรับรองการเป็นสมาชิกเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นทางการจากสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของยูเนสโก (UNESCO Institute for Lifelong Learning: UIL)¹² เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2562 ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกอย่างเต็มที่เพราะได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ซึ่งเทศบาลนครเชียงรายนับเป็นตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมในการขับเคลื่อนหน่วยงานในลักษณะเทศบาลแห่งการเรียนรู้

¹² จากข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2562 ยูเนสโกมีจำนวนสมาชิกเครือข่ายระดับโลกด้านเมืองแห่งการเรียนรู้รวมทั้งสิ้น 224 เมือง จาก 52 ประเทศ (ยังไม่รวมประเทศไทย)

¹¹ เมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning City) หมายถึง เมืองที่มีการใช้ทรัพยากรในทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต องค์การยูเนสโกได้สร้างเครือข่ายเมืองแห่งการเรียนรู้ (UNESCO Global Network of Learning Cities: GNLC) เพื่อเป็นเครือข่ายด้านนโยบายระดับนานาชาติที่มีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจ สนับสนุนองค์ความรู้และกรณีศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้างการศึกษาอย่างเท่าเทียมและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีตัวอย่างเมืองแห่งการเรียนรู้ที่น่าสนใจ เช่น เมืองเอสปู ประเทศฟินแลนด์ (Espoo, Finland) เมืองสวอนซี สหราชอาณาจักร (Swansea, United Kingdom) เมืองนัมย็องจู สาธารณรัฐเกาหลี (Namyangju, Republic of Korea) เป็นต้น

ขณะเดียวกัน เทศบาลนครเชียงรายมุ่งพัฒนาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลผ่าน 3 แนวทางสำคัญ คือ (1) ผู้บริหารมีนโยบายสร้างความเท่าเทียมและโอกาสทางการศึกษา ดูแลทุนทรัพย์ทางการศึกษาเพื่อพาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ไปสู่เป้าหมายด้านการศึกษาอย่างยั่งยืน (2) สร้างคุณภาพทางการศึกษาในเขตเทศบาลผ่านการบูรณาการร่วมกันกับภาคีเครือข่ายต่างๆ และ (3) สร้างการเรียนรู้จากวัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมและชุมชน

โรงเรียนสังกัดเทศบาลทั้ง 8 แห่งเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 2 แห่งที่เหลือเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา แต่ละแห่งจะมีเป้าหมายและความโดดเด่นแตกต่างกันไป เช่น วิชาการ ภาษาต่างประเทศ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ อาชีพ ฯลฯ จึงสร้างทางเลือกที่หลากหลายให้กับเด็ก เยาวชน และผู้ปกครองในพื้นที่ โดยเทศบาลนครเชียงรายให้การสนับสนุนและประสานงานกับสถาบันการศึกษา/ฝึกอบรมและหน่วยงานภายนอกเข้ามาเสริมศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน เช่น ประสานกับสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ในการนำหลักสูตรพัฒนาทักษะอาชีพและให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนเทศบาล 5

การพัฒนาโรงเรียนเทศบาล 6 เป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เทศบาลนครเชียงรายทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณให้โรงเรียน แต่อำนาจในการจัดทำหลักสูตรและพัฒนานักเรียนเป็นของโรงเรียนทั้งหมด โดยมีกลไกสำคัญคือ ครูและผู้สนับสนุนการเรียนรู้ประจำห้องเรียน (Learning Support Assistant) หรือครู LS ที่ทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยงช่วยติดตามดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดและติดต่อประสานกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างระบบข้อมูลของนักเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเป็นรายบุคคล รวมถึงการสร้างเครือข่ายทางวิชาการกับสถานศึกษาทั้งในและต่างประเทศ หลากรูปแบบ เช่น อบรมพัฒนาครู จัดค่ายแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ฯลฯ ส่งผลให้โรงเรียนเทศบาล 6 เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาสายวิทยาศาสตร์เต็มรูปแบบที่มีศักยภาพทางวิชาการสูง

นอกจากนี้ เทศบาลนครเชียงรายยังได้ขยายการเรียนรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มแรงงานข้ามชาติ รวมทั้งร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กและสร้างรายได้ให้ครอบครัวในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19

เทศบาลนครเชียงรายทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณให้โรงเรียน แต่อำนาจในการจัดทำหลักสูตรและพัฒนานักเรียนเป็นของโรงเรียนทั้งหมด โดยมีกลไกสำคัญ คือ ครูและผู้สนับสนุนการเรียนรู้ประจำห้องเรียน (Learning Support Assistant)

กรณีศึกษาที่ 3

เทศบาลนครภูเก็ต

ต้นแบบระบบสนับสนุนทางการศึกษา

เทศบาลนครภูเก็ตเป็นตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาในสัดส่วนที่สูงมากจังหวัดหนึ่ง สาเหตุสำคัญเกิดจากการขาดระบบข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน อีกทั้งครูมีภาระงานเอกสารล้นมือทำให้ไม่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาของเด็กเหล่านั้นได้ เทศบาลนครภูเก็ตจึงจัดทำโครงการจัดการศึกษาโดยใช้ระบบสารสนเทศขึ้น มีการร่วมมือกับ กสศ. และมหาวิทยาลัยนเรศวรในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ (Q-info) ใช้เก็บข้อมูลเพื่อติดตามนักเรียนเป็นรายบุคคลในโรงเรียนสังกัดเทศบาลรวม 7 แห่ง มีการเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อประเมินความเสี่ยงในการออกจากโรงเรียนกลางคัน เพราะถ้ามีอัตราการขาดเรียนสูงจะส่งผลให้มีความเสี่ยงสูงตามไปด้วย ขณะเดียวกัน ยังช่วยสะท้อนคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ทำให้ครูและโรงเรียนสามารถให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทันทั่วถึง เช่น ออกเยี่ยมบ้าน หรือกับผู้ปกครอง ฯลฯ และสามารถวางแผนพัฒนานักเรียนตามศักยภาพของแต่ละคน เช่น จัดกิจกรรมภาคฤดูร้อนเพื่อดูความถนัดและความต้องการของเด็ก ทำให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่เรียนรู้อย่างมีความสุข **อยากเรียนอะไรต้องได้เรียน** นอกจากนี้ระบบข้อมูลยังช่วยลดภาระในการจัดการงานเอกสารและระบบรายงานข้อมูลของครูและผู้บริหารสถานศึกษาได้อีกด้วย

ผลการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้อัตราการขาดเรียนลดลงถึงร้อยละ 30 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดีขึ้นกว่าร้อยละ 50 และสามารถลดค่าใช้จ่ายด้านเอกสารได้เกือบแสนบาทต่อปีต่อโรงเรียน เทศบาลนครภูเก็ตจึงนำข้อมูลของทุกโรงเรียนในสังกัดมาใช้ในการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนเพื่อวางแผนและกำหนดทิศทาง/เป้าหมายการจัดการศึกษาของจังหวัดภูเก็ตในรูปของ **‘พิมพ์เขียวการศึกษาเทศบาลนครภูเก็ต 2020 (Phuket Education Blueprint for 2020)’** นับเป็นกลไกการบูรณาการทางการศึกษาระดับท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

ในช่วงเกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 จังหวัดภูเก็ตได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เทศบาลนครภูเก็ตจึงได้ทำงานร่วมกับกองการแพทย์ กรรมการชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข และจิตอาสา มีการแบ่งพื้นที่เป็นดาวกระจายแล้วลงพบปะพูดคุยกับกลุ่มคนต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงในชุมชน ในเบื้องต้นได้มีการบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชน ขณะเดียวกันยังได้ตรวจสอบ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ไปด้วย

ทั้งนี้ ผู้บริหารเทศบาลนครของทั้ง 3 พื้นที่ต้นแบบเห็นตรงกันว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพเพียงพอที่จะขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ของตนเอง เพราะเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่อยู่แล้ว ย่อมจะรู้และเข้าใจปัญหา รู้จักคน รู้จักพื้นที่อย่างดี เพียงแต่ต้องปรับมุมมองและความคิดบางอย่างเสียใหม่ ไม่ยึดติดอยู่กับข้อจำกัดด้านงบประมาณและระเบียบข้อบังคับมากเกินไป ต้องประเมินจุดแข็งของพื้นที่และของ อปท. ได้ เช่น การมีวัฒนธรรมช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในพื้นที่ ความสามารถในการประสานความร่วมมือของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ อปท. จนักถือเป็นเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่เพื่อทำงานร่วมกันตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายและกรอบการพัฒนา ด้านการศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของคนในพื้นที่ การบูรณาการการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ และที่สำคัญคือ ต้องสร้างความรู้สึกร่วมและความเชื่อมั่นให้ทุกคนในพื้นที่ว่าการพัฒนาการศึกษาจะทำให้ลูกหลานของตนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และท้องถิ่นได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.2

หลากหลายบทเรียนจากพื้นที่ :

ท้องถิ่นร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา¹³

กสศ. ได้ประมวลบทเรียนการดำเนินงานที่น่าสนใจของท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ออกเป็น 3 กลุ่ม โดยจัดทำตารางสรุปให้เห็นถึงนวัตกรรมสำคัญ หน่วยงานรับผิดชอบและสรุปแนวทางการดำเนินงานให้เห็นภาพโดยรวม

นวัตกรรม	ผู้รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
กลุ่มที่ 1 ท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ		
การจัดการศึกษา ล้มมาชีพ	อบจ.สุรินทร์	กลไกตั้งแต่ระดับจังหวัด จนถึงพื้นที่และเครือข่าย ร่วมกันพัฒนาความ สามารถในการประกอบ อาชีพสำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น และประชาชนทั่วไป

¹³ ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (เสวนาห้องย่อย) ในเวทีการประชุมออนไลน์นวัตกรรมท้องถิ่น ร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา จัดโดย กสศ. เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2563, เอกสาร 'เปิดนวัตกรรมการศึกษาท้องถิ่น 13 พื้นที่ทั่วไทย' (เอกสารประกอบ The Equity Forum 2020) และเอกสาร 'Guidebook องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ' ของวิทยาลัยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, (2562)

นวัตกรรม	ผู้รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
สมัชชาการศึกษาเพื่อ สร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา	อบจ.สุราษฎร์ธานี	จัดตั้งเครือข่ายหน่วยงาน ต่างๆ และ อบท. แก้ปัญหา การศึกษาในส่วนที่ภาครัฐ ไม่สามารถดำเนินการ ได้ทั่วถึง เช่น การออก กลางคัน ความบกพร่อง ทางการเรียนรู้ พฤติกรรม ไม่เหมาะสม การเรียนรู้ แบบ PLC การศึกษาเพื่อ อาชีพและการมีงานทำ
การจัดการศึกษา เพื่อช่วยเหลือ เด็กและเยาวชน นอกระบบ	อบจ.ยะลา	นำเด็กที่หลุดจากระบบ การศึกษากลับสู่ห้องเรียน หรือการศึกษานอกระบบ ส่งเสริมด้านอาชีพและ ช่วยเหลือเด็กยากจน
อาหารกลางวัน อิ่มละ 20 บาท สำหรับเด็กปฐมวัย	อบต.กำแพง และ ศพด. บ้านท่าแลหลา สตูล	ผู้ปกครองและจิตอาสา ช่วยประกอบอาหาร กลางวันให้เด็ก โดยซื้อ วัตถุดิบจากคนในชุมชน และมีโรงพยาบาล และหน่วยงานอื่นให้ คำแนะนำด้านโภชนาการ

นวัตกรรม	ผู้รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
การพัฒนาอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	- อบต.หนองสนิท และสหกรณ์การเกษตรฯ สุรินทร์ - อบต.โนนสมบูรณ์ และ กศน.บึงกาฬ - เทศบาลรือเสาะ และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส - อบต.แค และวิสาหกิจชุมชนจะนะ สงขลา	จัดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ เยาวชนที่หลุดออกจากระบบ และคนในชุมชน เพื่อให้มีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้มีการใช้ทุนของชุมชน สร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
กลุ่มที่ 2 ท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ		
การจัดการศึกษาแบบ Montessori ใน ศพด.	เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	เทศบาลร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญส่วนกลาง และครูในชุมชนปรับรูปแบบการเรียนการสอน และนำวัสดุในท้องถิ่นมาปรับเป็นสื่อประกอบการเรียน
การส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย	เทศบาลเมืองเขาสามยอต ลพบุรี	จัดให้นักเรียนชั้นอนุบาล-ประถมศึกษาได้ใช้คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และบูรณาการแอปพลิเคชันต่างๆ ในการเรียนการสอน ทุกวิชาใช้ Google Classroom สื่อการเรียนการสอน จัดเก็บใน Cloud ฯลฯ

นวัตกรรม	ผู้รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
โรงเรียนกีฬาทุ่งสง	เทศบาลเมืองทุ่งสง นครศรีธรรมราช	พัฒนาทักษะด้านกีฬาตามความถนัดของเด็กแต่ละคน พร้อมสนับสนุนให้เป็นนักกีฬาเยาวชนและทีมชาติ จัดห้องเรียนและอบรมครู สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กออทิสติก
โรงเรียนผู้สูงอายุ 'แก้อย่างสง่า ชรอย่างมีคุณภาพ'	อบต.หัวงัม เชียงราย	จัดการเรียนสัปดาห์ละครั้ง แก่ผู้สูงอายุ โดยให้เจ้าหน้าที่ รพ.สต. พระสงฆ์ มาให้ความรู้/แลกเปลี่ยนเรื่องสุขภาพ อนามัย อาหาร และการออกกำลังกาย พุทธศาสนา ความรู้รอบตัว
กลุ่มที่ 3 ระบบสนับสนุนการศึกษา		
กองทุน 10 บาท	อบจ.เชียงใหม่	จัดตั้งภาคีเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ระดมทุนโดยขอรับบริจาคคนละ 10 บาท ในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี เพื่อใช้เป็นทุนการศึกษา ประกอบอาชีพ สร้างสื่อการเรียนการสอน ฯลฯ สำหรับนักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษา

นวัตกรรม	ผู้รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
ค่ายฝึกนักเรียนภาคฤดูร้อน	อบจ.พัทลุง	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของเด็กและเยาวชน เพิ่มพูนทักษะชีวิตเพื่อลดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
One Data, One Organization, One Plan	สำนักงานการศึกษาจังหวัดนครนายก	บูรณาการการขับเคลื่อนงาน โดยให้สำนักงานสถิติจังหวัดบูรณาการข้อมูล จัดทำแผนดำเนินการ โดยแบ่งบทบาทความรับผิดชอบและงบประมาณ กำหนดเป็นวาระของจังหวัดและสร้างแนวร่วมกับภาคส่วนต่างๆ
พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา (Education Sandbox)	อบจ.ระยอง	ทำงานกับกลุ่มภาคการศึกษาไทยสร้างเด็กและเยาวชนทุกกลุ่มให้เป็นพลเมือง 4.0 สร้างนวัตกรรมหลักสูตรเฉพาะ ฯลฯ ให้โรงเรียนและครูมีอิสระในการบริหารจัดการการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามความต้องการเชิงพื้นที่

นวัตกรรม	ผู้รับผิดชอบ	การดำเนินงาน
อาสาสมัครการศึกษา (ราชบุรีโมเดล)	โรงเรียนในเครือข่ายของโครงการมหาวิทยาลัยพี่เลี้ยง	ให้จิตอาสาเข้ามาเป็นอาสาสมัครทำงานสนับสนุนโรงเรียนและครูเพื่อติดตามให้ความช่วยเหลือแนะนำนักเรียน ทั้งด้านการเรียนรู้ การดูแล สุขภาพ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และอื่นๆ

ทั้งนี้ มีรายละเอียดการดำเนินงานและผลที่เกิดขึ้นในแต่ละกลุ่ม แต่ละกรณีศึกษาที่น่าสนใจ กล่าวคือ

กลุ่มที่ 1 ท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

มีกรณีศึกษาที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การจัดการศึกษาสัมมาชีพ โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดสุรินทร์จบการศึกษาเพียงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีเด็กที่ออกจากระบบการศึกษากลางคันจำนวนมาก ทำให้เด็กไม่มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ จึงได้รับค่าตอบแทนต่ำ ส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตไม่ดีเท่าที่ควร

อบจ.สุรินทร์จึงร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่จัดทำ **‘โครงการจัดการศึกษาเพื่อสัมมาชีพ’** โดยมีกลไกการจัดการ 3 ระดับ คือ ระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ระดับอำเภอมีนายอำเภอเป็นประธาน และระดับพื้นที่มีนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประธาน คณะทำงานประกอบด้วย อบจ.สุรินทร์ อบต. ต่างๆ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้การจัดกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันทั้งจังหวัด

ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของจังหวัดสุรินทร์ แบ่งเป็น 6 ด้าน คือ

1. ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนเก่ง ดี มีงานทำ
2. พัฒนาสติปัญญา
3. ส่งเสริมสุขภาพ
4. พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
5. พัฒนากิจกรรมชีวิต
6. ส่งเสริมอาชีพ

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาของจังหวัดสุรินทร์ เน้นไปที่การพัฒนาทักษะอาชีพให้เด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาในสาขาที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพขั้นพื้นฐานให้เด็กที่อยู่ในโรงเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่

แผนการจัดการศึกษาเพื่อสัมมาชีพ ประกอบด้วย การจัดหลักสูตรพัฒนาความสามารถพื้นฐานในการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนที่มีความพร้อม เช่น การเกษตร ทอผ้าไหม ทำเครื่องเงิน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯลฯ ปัจจุบันมีโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการเกษตรของจังหวัด 6 โรงเรียน หลักสูตรวัฒนธรรม 1 โรงเรียน และหลักสูตรการท่องเที่ยว 1 โรงเรียน ขณะเดียวกัน มีการฝึกอาชีพระยะสั้น และพัฒนาฝีมือแรงงานตามความถนัดและความสนใจของเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษา เช่น ช่างเสริมสวย ช่างทำผม ช่างยนต์ ฯลฯ การแนะแนวอาชีพรวมทั้งจัดทำ **'กล่องความรู้กินได้'**¹⁴ เป็นชุดความรู้ให้เด็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่เข้าถึงวิธีการต่อยอดอาชีพ/ทำอาชีพใหม่ๆ ของท้องถิ่น

ผลลัพธ์ความสำเร็จที่เกิดขึ้น คือ กลุ่มเด็กที่ออกจากการศึกษากลางคันสามารถเข้าถึงการพัฒนาอาชีพจนกลายเป็นเจ้าของกิจการหรือเป็นลูกจ้างแรงงานที่มีคุณภาพ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนต้นแบบได้รับการพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพขั้นพื้นฐาน อีกทั้งประชาชนทั่วไปสามารถนำความรู้จากกล่องความรู้กินได้ไปสนับสนุนการประกอบอาชีพ

¹⁴ 'กล่องความรู้กินได้' เป็นรูปแบบในการให้บริการองค์ความรู้เพื่อสร้างอาชีพและยกระดับคุณภาพสินค้าและบริการในท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยมีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพแบบเบ็ดเสร็จที่เข้าใจง่าย ครบถ้วน ทันสมัย สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น ดำเนินการโดยศูนย์ความรู้กินได้ของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)

การขับเคลื่อนงานให้ประสบความสำเร็จเกิดจากผู้บริหารท้องถิ่น และผู้ปฏิบัติงานที่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ ทุกภาคส่วนที่มีจิตอาสาสมัครใจเข้ามาช่วยงานและเข้าใจเป้าหมายตรงกัน มีการสร้างกลไกความร่วมมือตั้งแต่ระดับจังหวัดลงมาถึงระดับพื้นที่ มีเครือข่ายการทำงานในลักษณะ **‘ปัญหาภาคี’** ประกอบด้วย ผู้ปกครอง หน่วยงานจัดการศึกษา หน่วยงานสนับสนุนการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ สมาคม และองค์กรเอกชน เป็นกลไกขับเคลื่อนสำคัญ มีการระดมสมองทำความเข้าใจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เก็บข้อมูลและติดตาม ค้นหาเด็กกลุ่มเสี่ยงให้กลับคืนสู่ระบบการศึกษาและการฝึกอาชีพ จัดทำ ยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม ชัดเจน และมีงบประมาณสนับสนุน

สำหรับ อบท. ที่สนใจจะนำบทเรียนไปปรับใช้ในพื้นที่ของตน ควรมีการทำประชาคมเพื่อปรึกษาหารือทำความเข้าใจร่วมกัน ภายในชุมชนให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน ร่วมกันค้นหาจุดแข็งของชุมชน จัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน รวมทั้งสนับสนุนความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย

2) สมัชชาการศึกษาเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการก่อตั้ง **‘สมัชชาการศึกษาเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา’** มีนายก อบจ. เป็นประธาน คณะทำงานประกอบด้วย ข้าราชการบ้านาญ ข้าราชการครู บุคลากรจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล และมีผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นที่ปรึกษา โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก อบจ. เป็นหลัก และบางส่วนจาก กสศ. เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ความช่วยเหลือ และแก้ปัญหาการศึกษาในส่วนที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการได้ทั่วถึง เช่น ปัญหาเด็กที่เรียนออกจากโรงเรียนกลางคันโดยไม่ทราบสาเหตุ ปัญหาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ส่งผลให้มีพัฒนาการล่าช้าและเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาได้ง่าย ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน เป็นต้น จนสามารถผลักดันกิจกรรมสำคัญๆ ให้ประสบความสำเร็จ เป็นรูปธรรม ดังนี้

- การจัดทำระบบสารสนเทศด้านการศึกษา เพื่อติดตามสถานะการศึกษาของเด็กและเยาวชน ทำให้มีข้อมูลที่ครบถ้วน สามารถใช้ในการติดตามสถานะ และให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้ทันกาล
- การเรียนรู้แบบ PLC (Professional Learning Community) หรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disorder: LD) โดย อบจ. ร่วมมือกับศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน การบริหารงานการศึกษาพิเศษ เพื่อสรรหาโรงเรียนและครู อบรมพัฒนาครู ด้านการศึกษาพิเศษ คัดกรองเด็ก LD จัดให้เรียนร่วมกันในชั้นเรียน รวมถึง จัดการแข่งขันทักษะทางวิชาการของเด็กกลุ่มนี้ ส่งผลให้ครูสามารถคัดกรอง ผู้เรียนและจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนร่วมกันในชั้นเรียนได้ เด็ก LD มีพัฒนาการด้านการเรียนรู้สูงขึ้น

- การจัดหลักสูตรพุทธทาสศึกษา เป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่มุ่งพัฒนาจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม ปลุกฝังให้เยาวชนเป็นคนดีของสังคม ดังคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุที่ว่า 'ศีลธรรมของเยาวชนคือสันติภาพของโลก'
- การจัดการศึกษาเพื่ออาชีพและการมีงานทำ มีการขับเคลื่อนในระดับความคิดเรื่องของการจัดกิจกรรมเรียนรู้อาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่งผลให้ครูแนะแนวและผู้ปกครองมีความเข้าใจเด็กมากขึ้น

ปัจจัยแห่งความสำเร็จอยู่ที่คณะผู้บริหารท้องถิ่นที่มีความเข้าใจ และพร้อมให้การสนับสนุนภารกิจด้านการศึกษาที่สนองตอบปัญหาในพื้นที่ มีการจัดตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วยภาคีเครือข่ายครอบคลุมทุกส่วนงาน รวมถึงผู้รู้และมีประสบการณ์ เช่น ราษฎรชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิจิตอาสา ฯลฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่น คล่องตัว และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

3) การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบ กลุ่ม Never และ Drop out โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากฐานข้อมูลการศึกษานอกระบบของ กศน. ฐานข้อมูล Social Map ของ พมจ. และฐานข้อมูล Health Medicine ของ สสจ. สะท้อนให้เห็นว่า ในพื้นที่ 3 อำเภอนำร่องของจังหวัดยะลา (อำเภอรามัน ยะหา และบันนังสตา) มีปัญหาเด็กไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา เด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาค่อนข้างมาก มีเด็กยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือ รวมทั้งเด็กที่มีปัญหาสุขภาพและโภชนาการ อบจ.ยะลา จึงวางแผนให้การช่วยเหลือเด็กเหล่านี้เป็นรายการ โดยมียุทธศาสตร์เพื่อ 1) นำเด็กกลับเข้าสู่ห้องเรียนหรือส่งเสริมให้เด็กได้เรียนในการศึกษานอกระบบ 2) ส่งเสริมด้านอาชีพให้เด็กมีงานทำ และ 3) ช่วยเหลือกลุ่มเด็กที่ยากจน

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จะรวมหน่วยงานการศึกษา หน่วยงานดูแลเด็กเยาวชน และหน่วยงานพัฒนาอาชีพทั้ง 45 หน่วยงานเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กให้ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม ด้านการเรียนรู้ และด้านทักษะอาชีพ มีการกำหนดกลไกการทำงาน 3 ระดับที่มีผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่เข้าร่วมดำเนินงาน ได้แก่ ระดับอำนาจการ ระดับสนับสนุนหรือพี่เลี้ยงในระดับจังหวัดและอำเภอ และระดับปฏิบัติงานเชิงพื้นที่ที่มีคณะกรรมการระดับตำบลทำหน้าที่บูรณาการหน่วยงานต่างๆ ชุมชน บ้านและโรงเรียน รวมทั้งมีคณะทำงาน ประกอบด้วย สำนักงาน

กศน. จังหวัด อบต. สำนักงานอำเภอ สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด ภาคประชาสังคมและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดย อบจ.ยะลา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักโดยได้รับทุนสนับสนุนโครงการจาก กสศ. ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ปี 2562

โครงการช่วยเหลือเด็กนอกระบบการศึกษา กลุ่ม Never และ Drop out ทำการสำรวจและติดตามเด็กที่หลุดจากระบบการศึกษา ขณะนี้สามารถระบุจำนวนเด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษาและอยู่ในขั้นตอนการจัดทำแผนรายกรณี คาดว่าหลังจากสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID-19 มีแนวโน้มดีขึ้น อบจ.ยะลาและเครือข่ายจะให้ความช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม ส่วนการให้ความช่วยเหลือเด็กยากจนที่มีอยู่ประมาณ 2,900 คนนั้น มีการให้ความช่วยเหลือเป็นเงินอุดหนุนค่าอาหารเช้า และมีเด็กนอกระบบที่ต้องการความช่วยเหลืออีก 2,269 คน แต่ขณะนี้ มีงบประมาณช่วยเหลือได้เพียง 472 คนเท่านั้น

การใช้พื้นที่เป็นฐานในการทำงานแก้ไขปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ตั้งแต่ความมุ่งมั่นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและบูรณาการการทำงานร่วมกันตลอดทั้งกระบวนการ มีการสร้างทีมสหวิชาชีพเป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานได้อย่างเข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า การทำงานยังต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องเชื่อมโยงกัน ตั้งแต่ระดับกระทรวงจนถึงระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน หรือการได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนเข้ามาช่วยอุดหนุนว่างด้านงบประมาณที่มีจำกัดเพื่อรองรับการช่วยเหลือเด็กที่ตกหล่น และการสนับสนุนให้เด็กที่ผ่านการพัฒนาทักษะอาชีพมีงานทำด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สนใจจะนำไปดำเนินงานในพื้นที่ของตน คือ ต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมในพื้นที่ มีการพบปะพูดคุยสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันสม่ำเสมอ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ร่วมคิดร่วมวางแผน และกำหนดมาตรการ/แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ตั้งแต่ต้น กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน พัฒนาระบบฐานข้อมูล และใช้ข้อมูลในการทำงานและติดตามความก้าวหน้า แบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน จัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาระดับจังหวัด และผลักดันให้มีการปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง

4) อาหารกลางวันอีละ 20 บาทสำหรับเด็กปฐมวัย โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าแลเหลา ตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล

จังหวัดสตูลเป็นพื้นที่ทำการเกษตรและการประมงจึงมีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ ถ้านำจุดแข็งในเรื่องนี้มาใช้ในการบริหารจัดการร่วมกับโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กปฐมวัยที่ได้รับจัดสรรงบ 20 บาทต่อหัวต่อมื้อก็จะช่วยให้เด็กได้รับประทานอาหารที่สด ใหม่ และมีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นการช่วยสนับสนุนสินค้าของชุมชนอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารและครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านท่าแลเหลา จึงเปิดโอกาสให้คนในชุมชนและผู้ปกครองที่มีจิตอาสาเข้ามาช่วยประกอบอาหารกลางวัน ‘อาหารนี้ดีกว่าที่บ้าน’ ให้เด็ก ๆ ในศูนย์ฯ โดยมีโรงพยาบาลและหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่มาให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกวัตถุดิบจากท้องถิ่นที่สด สะอาด และปลอดภัย นักโภชนาการให้คำแนะนำการกำหนดปริมาณอาหารและสารอาหารที่เหมาะสมกับช่วงวัย การปรุงอาหารให้มีคุณภาพ ถูกสุขอนามัยและน่ารับประทาน การจัดการโรงครัว/โรงอาหารตามหลักสุขาภิบาล การให้เด็กและผู้ปกครองเข้ามาร่วมกำหนดเมนูอาหารกลางวัน พร้อมทั้งมีระบบรายงานผลให้ผู้ปกครองรับทราบ เช่น แจ้งเมนูอาหารประจำสัปดาห์ส่งทางกลุ่ม Line เป็นต้น

ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น นอกจากจะทำให้เด็กปฐมวัยเหล่านี้มีภาวะโภชนาการที่ดี มีความตั้งใจและพร้อมที่จะเรียนรู้ มีสมาธิมากขึ้น และพัฒนาการดีขึ้นตามลำดับแล้ว ผู้ปกครองยังเกิดความพึงพอใจเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สังเกตได้ว่า ในอดีตผู้ปกครองส่วนใหญ่จะส่งบุตรหลาน

ไปเรียนโรงเรียนเอกชนในตัวจังหวัด แต่ปัจจุบันมีความต้องการที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลมากขึ้น เนื่องจากนักเรียนในศูนย์ฯ ได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังใกล้บ้านและช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ทำให้คนในชุมชนที่เข้ามาร่วมทำอาหารกลางวันมีความตั้งใจทำอาหารสำหรับเด็กในชุมชนของตน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดีมากของจังหวัด และยกระดับเป็นต้นแบบอีกด้วย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จเกิดจากคณะทำงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความยืดหยุ่น จึงสามารถบริหารจัดการงบประมาณที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการสร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวมและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม สามารถประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานด้านสาธารณสุขและด้านการศึกษาในพื้นที่ให้เข้ามาสนับสนุนความรู้ในการประกอบอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการและถูกสุขลักษณะ อีกทั้งผู้บริหารท้องถิ่นมีนโยบายให้การสนับสนุนและติดตามตรวจสอบการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

5) การพัฒนาอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งได้จัดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่ผู้ด้อยโอกาสและคนในชุมชน ซึ่งช่วยให้พวกเขามีอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้น ส่งเสริมให้มีการใช้ทุนชุมชนสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ เสริมสร้างชุมชนที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้วย

(1) การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรพืชผักอินทรีย์ ตำบลหนองสนธิ อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ เป็นตัวอย่างการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่กำหนดนโยบายอาหารปลอดภัยไว้ตั้งแต่ตอนหาเสียงเลือกตั้ง และตั้งเป้าหมายไว้ว่า ‘คนในชุมชนหนองสนธิต้องมีสุขภาพดี มีอาหารปลอดภัยไว้บริโภค’ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเกษตรอินทรีย์วิถีสุรินทร์ 4.0 ของจังหวัด

การเข้าร่วมโครงการพัฒนาระบบทดลองการพัฒนาแรงงานที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสของ กสศ. นั้น อบต.หนองสนธิทำหน้าที่เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย มีการใช้ ‘ธรรมนูญตำบล’ เป็นตัวขับเคลื่อน เกิดการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ คนยากจนและด้อยโอกาส คนว่างงาน ผู้พิการ และเยาวชน นอกระบบเข้ามารับการอบรมส่งเสริมอาชีพ โดยมีเกษตรกรที่มีประสบการณ์มาเป็นพี่เลี้ยง ใช้พื้นที่สาธารณะสำหรับปลูกผักอินทรีย์ และสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น เมล็ดพันธุ์ การแปรรูป พัฒนาบรรจุภัณฑ์ การขนส่ง การส่งเสริมการตลาด โดยความร่วมมือขององค์กรต่างๆ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ กศน. เกษตรอำเภอบ้านด่าน โรงพยาบาลจอมพระ ผู้นำชุมชน ฯลฯ จนกระทั่งจัดตั้งเป็น ‘สหกรณ์การเกษตรพืชผักอินทรีย์หนองสนธิ’

ผลที่เกิดขึ้น คือ เกษตรกรในพื้นที่เกิดแรงบันดาลใจปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ มีแผนการผลิตและแผนการตลาดที่แตกต่างกันไปตามฤดูกาล ทำให้ผลิตพืชผักปลอดสารได้ต่อเนื่อง และนำผักไปวางจำหน่ายที่ Tops Supermarket ได้ สามารถปรับพลิกวิกฤติจากสถานการณ์ COVID-19 ด้วยการจัดส่งผักถึงมือผู้บริโภค ทำให้อยอดขายเพิ่มขึ้น ในช่วง 2 เดือนที่ผ่านมา สหกรณ์การเกษตรพืชผักอินทรีย์หนองสนธิขายผักสร้างรายได้ไม่น้อยกว่า 1 ล้านบาท และเกิด ‘ธนาคารผักอินทรีย์’ สำหรับเก็บเมล็ดพันธุ์พืชไว้ใช้งาน

นอกจากชุมชนหนองสนธิจะมีความมั่นคงทางอาหารสูง คนในชุมชน

มีอาหารปลอดภัยไว้บริโภค ตำบลหนองสนิทยังเป็นต้นแบบให้พื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดสุรินทร์ได้เข้ามาเรียนรู้ สหกรณ์ฯ มีแผนจะพัฒนาพื้นที่บริเวณธนาคารฝักอินทรีเป็น ‘แหล่งเรียนรู้’ ของชุมชนและจังหวัด รวมถึงค้นหานวัตกรรมเพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถปลูกฝักได้ตลอดทั้งปี

ปัจจัยความสำเร็จอยู่ที่ผู้นำท้องถิ่นที่มีนโยบายให้คนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง โดย อบต. ทำหน้าที่หนุนเสริม ระดมทุกภาคส่วนที่มีหน้าที่และความชำนาญเข้ามาทำงานร่วมกัน ที่สำคัญคือ วางกลไกการทำงานเป็นกลุ่ม ตั้งอาสาสมัครจากกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่เข้ามาเพื่อระดมทรัพยากรและทุน ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ว่า การทำการเกษตรให้อยู่รอดต้องยกระดับความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตอยู่เสมอ และต้องรวมพลังเป็นกลุ่มก้อน เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองในตลาด ซึ่งจะช่วยให้คนในชุมชนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคงตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

(2) การพัฒนาอาชีพผลิตภัณฑ์จากกกและผือ พื้นที่ชุ่มน้ำโลกกุดทิง จังหวัดบึงกาฬ

บ้านกุดทิงมีต้นกกและผือที่ขึ้นตามธรรมชาติอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับชาวบ้านมีภูมิปัญญาในการทอเสื่อ ซึ่งเดิมขายได้ประมาณผืนละ 100-300 บาท ต่อมา กศน.บึงกาฬ อยากรสร้างมูลค่าให้มากขึ้นและเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาชุมชน จึงได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบึงกาฬ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด โดยมี อบต.โนนสมบูรณ์ เข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานและช่วยขับเคลื่อนเรื่องงบประมาณ การเข้ามาของทุนพัฒนาอาชีพและนวัตกรรมที่ใช้ชุมชนเป็นฐานของ กสศ. มีส่วนหนุนเสริมให้การพัฒนาทักษะอาชีพบนฐานทุนชุมชนเดินไปได้เร็วยิ่งขึ้น

ในการฝึกทักษะอาชีพ มีการนำภูมิปัญญาการแกะลาย ‘ขันหมากเบ็ง’ ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดบึงกาฬมาออกแบบเป็นลวดลายบนผลิตภัณฑ์ กกและผือ รวมทั้งผลิตภัณฑ์อื่นๆ แล้วจำหน่ายผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งที่ ศูนย์ฝึก/ศูนย์สาธิต หรือเพจเฟซบุ๊ก ก.กก บึงกาฬ และ Lazada และยังมีผู้ประกอบการเข้ามาติดต่อให้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับแบรนด์ต่างๆ ทำให้ต้องวางแผนการผลิตใหม่เพื่อรองรับความต้องการสินค้า โดยขอให้ เกษตรจังหวัดช่วยเรื่องการปลูกกกและผือเพิ่ม ขณะเดียวกันมีการพัฒนาทักษะฝีมือให้กับผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 54 คน เพื่อให้การผลิตผลิตภัณฑ์ กกและผือก้าวไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชนได้ในที่สุด แต่ก็ยังต้องพัฒนาเรื่อง

บรรจุภัณฑ์และทักษะฝีมือของสมาชิกอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน

ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้ คือรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์กกและผือ ได้กระจายไปสู่สมาชิกในครอบครัวทั้งในชุมชนบ้านกุดทิงและชุมชนใกล้เคียง คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดวิทยากรผู้รู้ภูมิปัญญาการทอเสื่อที่ยินดีถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจ การทำกิจกรรมร่วมกันทำให้สัมพันธภาพของคนในชุมชนดีขึ้น ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 อบต.โนนสมบูรณ์ได้สนับสนุนผ้าให้สมาชิกกลุ่มช่วยตัดเย็บหน้ากากผ้าสำหรับแจกคนในชุมชนได้ใช้งานโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาอาชีพในชุมชนเกิดจากคนที่เข้าร่วมโครงการมีความอยากเรียนรู้อยากพัฒนาทักษะโดย อบต. และคณะทำงานหนุนเสริมต่อเนื่องเพื่อนำศักยภาพที่มีอยู่ไปต่อยอดให้เป็นรูปธรรมได้ตรงจุด โครงการนี้จึงเป็นการกระจายโอกาสให้คนในชุมชนและสามารถลดความเหลื่อมล้ำของสังคมลงได้อีกทางหนึ่ง

(3) การพัฒนาทักษะการขายพันธุ์และดูแลสวนส้มจุกชุมชนบ้านแคเหนือ ตำบลแค อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา (วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ จังหวัดสงขลา)

เป้าหมายสำคัญของโครงการ คือ เกิดคณะทำงานขับเคลื่อนเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ส้มจุก และพัฒนาหลักสูตรการดูแลขยายพันธุ์ส้มจุก เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาทักษะให้คนในชุมชนประมาณ 50 คน ซึ่งมีทั้งผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุและคนพิการ โดยวิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะเลือกที่จะจับมือกับ อบต.แคที่เป็นเจ้าของพื้นที่ สำนักงานเกษตรอำเภोजะนะที่มีองค์ความรู้เรื่องการเกษตร โรงพยาบาลสุภาพตำบลที่ดูแลเรื่องสุขภาพ และกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เข้ามาช่วยคัดกรองกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมโครงการ

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ การคิดบนฐานทุนของชุมชนและใช้ทุนชุมชนที่มีอยู่ โดยให้ อบต. เป็นจุดคานงัดสำคัญ เพราะมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือที่พร้อมให้การสนับสนุนคนในชุมชนให้มีโอกาสได้เรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต บริบทชุมชน และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

(4) โครงการแฮนด์อินแฮนด์ : รื้อเสาะสร้างอาชีพ สร้างเศรษฐกิจชุมชนยั่งยืน จังหวัดนราธิวาส

วิทยาลัยชุมชนนราธิวาสมีแนวคิดที่จะพัฒนากลุ่มสตรีแม่บ้านในชุมชนที่มีพื้นฐานการตัดเย็บเสื้อผ้าสตรีมุสลิมอยู่แล้วให้มีทักษะอาชีพด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าที่ได้มาตรฐาน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ จึงประสานขอความร่วมมือจากเทศบาลรื้อเสาะและวิสาหกิจชุมชนแฮนด์อินแฮนด์ที่มีความพร้อมด้านสถานที่และเครื่องมือเข้ามาช่วยพัฒนากลุ่มสตรีเหล่านี้ให้รู้จักการใช้เครื่องจักร และการออกแบบเสื้อผ้าจนสามารถพัฒนาต่อยอดการตัดเย็บเสื้อผ้าได้ด้วยตนเอง โดยอาจจะนำกลับไปทำเป็นอาชีพที่บ้านหรือรวมกลุ่มกันตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไป หรือเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือวิสาหกิจแฮนด์อินแฮนด์ก็ได้

ในส่วนของเทศบาลเอง มีนโยบาย ‘รื้อเสาะเมืองกีฬา เมืองแพชั่น’ จึงส่งเสริมให้วิสาหกิจแฮนด์อินแฮนด์ตัดเย็บชุดกีฬาและชุดแฟชั่นอื่นๆ เพื่อสร้างงานในพื้นที่ ทำให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้จากวิสาหกิจนี้สูงถึง 400,000-800,000 บาท/เดือน ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการนำรายได้ไปจับจ่ายใช้สอยจนเกิดห่วงโซ่เศรษฐกิจอื่นๆ ตามมา รวมทั้งมองเห็นโอกาสที่จะต่อยอดงานใหม่ๆ โดยใช้ทุนและศักยภาพในพื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น นำยางพารามาพัฒนาเป็นผ้าปูสำหรับละหมาด ที่นอนในศูนย์เด็กเล็ก เสื้อออกกกำลังกายคะที่อาสนะสงฆ์ เป็นต้น

โครงการสำเร็จได้เพราะการบูรณาการนโยบายของเทศบาลและความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในหลายพื้นที่ ทั้งเทศบาลวิสาหกิจชุมชน สำนักงานเกษตร สำนักงานอุตสาหกรรม รวมถึงการพัฒนาทักษะ โดยที่กลุ่มสตรีมีต้นทุนความรู้เดิมดีอยู่แล้ว และเมื่อได้รับการหนุนเสริมที่ได้มาตรฐานก็ทำให้เรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้น เทศบาลรื้อเสาะเข้ามามีบทบาทในการสร้างโอกาส สร้างอาชีพ จัดตลาดทำให้ชุมชนเป็นแหล่งทำมาหากินและสร้างรายได้ที่มั่นคงของประชาชนจึงไม่ต้องดิ้นรนออกไปทำงานนอกพื้นที่ และช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

ในส่วนของ กสศ. เองได้ให้การสนับสนุนโครงการทุนพัฒนาอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะแรงงานขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาสให้เป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่และแรงงานฝีมือในชุมชนนาร่อง

50 พื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีสัดส่วนความยากจน มีการว่างงานสูง และมีดัชนีความก้าวหน้าของคนต่ำ โดยจะมีการวิเคราะห์ศักยภาพและจัดทำแผนร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาทักษะอาชีพแบบครบวงจร โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อยกระดับทักษะฝีมือและประกอบอาชีพให้พึ่งพาตนเองได้ คาดว่าในปีแรกจะครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายประมาณ 5,000-10,000 คน

กลุ่มที่ 2

ท้องถิ่นกับการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ

มีการนิศึกษาที่น่าสนใจ ดังนี้

1) การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยหลักสูตร Montessori โดยเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ในช่วงที่ผ่านมา การเรียนการสอนในระดับเตรียมอนุบาลของจังหวัดร้อยเอ็ดยังจำกัดเฉพาะเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีทุนทรัพย์ ส่งผลให้เด็กบางกลุ่มขาดโอกาสได้รับการเสริมสร้างประสบการณ์ก่อนเข้าสู่ระดับชั้นอนุบาล และส่งผลต่อพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดจึงได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในชุมชนที่มีเด็กด้อยโอกาส โดยใช้หลักสูตร Montessori ในการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนเข้าถึงการศึกษาในระดับเตรียมอนุบาล เทศบาลเมืองได้ทำงานร่วมกับคณะครูสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโรงเรียนอนุบาลกรแก้วที่เป็นต้นแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักสูตร Montessori รวมถึงครูในชุมชนมีการนำวัสดุในท้องถิ่นมาปรับเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย

ผลที่เกิดขึ้น คือ เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดมีพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีขึ้น สามารถต่อยอดในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นได้อย่างมีคุณภาพ เด็กกลุ่มนี้เมื่อเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นอนุบาลของสถานศึกษาอื่นๆ มีความสามารถในการช่วยเหลือตัวเองได้เป็นอย่างดี มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้เหมาะสมและมีภาวะผู้นำ ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้ได้รับการยอมรับและเป็นที่ต้องการของผู้ปกครองในจังหวัดร้อยเอ็ด เพราะค่าเล่าเรียนไม่สูงมากแต่เกิดผลสัมฤทธิ์ดีเยี่ยม ทำให้เทศบาลเมืองร้อยเอ็ดต้องต่อยอดเปิดเป็นโรงเรียน

อนุบาลและประถมศึกษาขึ้นมา โดยใช้หลักสูตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในระดับอนุบาล และหลักสูตรของโรงเรียนสาธิตเกษตรในระดับประถมศึกษา อีกทั้งยังได้รับการยกย่องให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากพื้นที่อื่นๆ มาศึกษาดูงาน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมาทำ MOU ในการเรียนรู้ร่วมกับเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ผลสำเร็จดังกล่าวเกิดจากผู้บริหารและบุคลากรของท้องถิ่นที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ เพราะการศึกษาต้องลงทุนและใช้เวลาอย่างต่อเนื่องจริงจัง และต้องเลือกนวัตกรรมการจัดการศึกษาที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสม ซึ่งหลักสูตร Montessori มีผลต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก ครูคนเดิมแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน กลับส่งผลให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงขึ้นมาก อีกทั้งได้รับความร่วมมือที่ดีอย่างต่อเนื่องจากการใช้นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา โดยนำแนวคิดการพัฒนาเด็กตามทฤษฎีที่นานาชาติยอมรับในการยกระดับพื้นที่ และโรงเรียนกรแก้วซึ่งช่วยเป็นที่ปรึกษา/พี่เลี้ยงในการอบรมพัฒนาครูให้เกิดความเข้าใจและเชื่อมั่นว่าเด็กสามารถทำได้

2) การส่งเสริมการเรียนรู้การสอนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเทศบาลเมืองเขาส่งขอม จังหวัดลพบุรี

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันมากขึ้น ในด้านการศึกษาเอง ครูและนักเรียนก็ต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบการเรียนรู้ จึงต้องได้รับการพัฒนาทักษะในการเลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนเทศบาลเมืองเขาส่งขอม 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดการเรียนการสอนระดับชั้นอนุบาลจนถึงประถมศึกษา จึงจัดให้นักเรียนทุกระดับชั้นได้ใช้อุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และมีการบูรณาการแอปพลิเคชันต่างๆ ในการเรียนการสอนทุกวิชา เช่น ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ใช้ Google Classroom สื่อการเรียนการสอนจัดเก็บใน cloud แชร์กันได้ มีห้องเรียนอัจฉริยะ 4-5 ห้อง และแหล่งสืบค้นหาข้อมูลได้ด้วยตนเองในช่วงพักกลางวัน ขณะเดียวกัน ครูทุกคนสามารถใช้อุปกรณ์ในการสอน ทบทวน และประมวลผลเด็กได้ทันทีในระยะเวลาสั้นๆ

การดำเนินงานต่างๆ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เทศบาลเมืองเขาส่งขอม และเจ้าอาวาสวัดพระบาทน้ำพุ โดยมีคณะทำงาน ประกอบด้วย ครูในโรงเรียนเทศบาลเมืองเขาส่งขอม 1 คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารและสมาชิกเทศบาลเมืองเขาส่งขอม และเทศบาลวัดพระบาทน้ำพุ รวมถึงเจ้าอาวาสวัดพระบาทน้ำพุและคนในชุมชน

ผลจากการดำเนินงานดังกล่าว นอกจากจะทำให้ให้นักเรียนได้รู้วิธีการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการเรียนได้เต็มประสิทธิภาพ สามารถดูแลรักษาอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีอายุการใช้งานยาวนาน มีทักษะในการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ด้วยตนเอง สามารถคิด วิเคราะห์ และมีวิจารณ์ญาณถึงข้อดีข้อเสีย รวมถึงอันตรายจากการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ และในส่วนของครูเองก็มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและสามารถปฏิบัติงานได้แม่นยำ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพัฒนาให้ครูและนักเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ได้เหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียน ความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและมีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรต่างๆ เช่น วัด ชุมชน ฯลฯ เพื่อประโยชน์ในการระดมทรัพยากร รวมทั้งการมีบุคลากรครูที่มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) โรงเรียนกีฬาทุ่งสง สร้างโอกาสเด็กยากไร้สู่การเป็นนักกีฬาทีมชาติ โดยเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เทศบาลทุ่งสงมีนโยบายว่า **‘การศึกษานำการพัฒนา ปวงประชา มีส่วนร่วม’** เมื่อพบปัญหาเด็กด้อยโอกาสและยากจนไม่สามารถอยู่ในระบบการศึกษาปกติได้ จึงสร้างโรงเรียนกีฬาขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และสร้างทางเลือกที่ดีให้เด็กยากไร้ด้อยโอกาส โรงเรียนกีฬาทุ่งสงเป็นโรงเรียนประจำที่ใช้หลักสูตรปกติผสมกับหลักสูตรการกีฬาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเดียวกับโรงเรียนกีฬาของกรมพลศึกษา งบประมาณที่ใช้ประกอบด้วยเงินอุดหนุนนักเรียนรายหัวจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และการสนับสนุนจากเทศบาลเมืองทุ่งสงสำหรับค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เช่น ค่าจ้างโค้ช/ฝึกสอนกีฬา ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการนำนักเรียนไปแข่งขันกีฬา ค่าอุปกรณ์กีฬาต่างๆ เป็นต้น

โรงเรียนกีฬาทุ่งสงพัฒนาทักษะและฝึกซ้อมกีฬาตามความถนัดของเด็กแต่ละคนใน 4 ประเภทกีฬา ได้แก่ ยกน้ำหนัก ฟุตบอล วอลเลย์บอล และกรีฑา จนสามารถเข้าร่วมการแข่งขันในระดับต่างๆ ได้ นอกจากนี้ยังมีห้องเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กออทิสติกเป็นการเฉพาะ มีการอบรมครูให้มีความรู้ ทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง และร่วมมือกับโรงพยาบาลเพื่อดูแลเด็กพิเศษกลุ่มนี้

เมื่อได้รับการศึกษาร่วมกับการฝึกฝนทางกีฬา ส่งผลต่อเนื่องให้นักเรียนรู้จักคิดและวางแผนการใช้เบี้ยเลี้ยงเพื่ออนาคต มีจิตสำนึกรู้คุณค่าของเงิน บางคนประสบความสำเร็จเป็นนักกีฬาทีมชาติ เช่น นักกีฬากีฬารวมถึงได้เข้าอยู่ในสโมสรกีฬาที่มีชื่อเสียง

ความสำเร็จของโรงเรียนกีฬาทุ่งสงเกิดจากการได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ ซึ่งต้องเข้าใจข้อจำกัดของนักเรียน เช่น ความสามารถทางวิชาการ การขอเวลาเรียนไปฝึกซ้อม ฯลฯ ครูจึงต้องมีจิตใจเอื้ออารีและเสียสละ เพราะต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้เอื้อต่อผู้เรียน ต้องดูแลเด็กแทบจะตลอด 24 ชั่วโมง ‘ครูต้องรักลูกศิษย์เหมือนลูกหลานตัวเอง’ อย่างไรก็ตาม การสร้างทักษะกีฬาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้เด็กต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านงบประมาณ โค้ชที่มีความสามารถ บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์การกีฬารวมถึงการดูแลเรื่องการศึกษาด้วย เพื่อให้เด็กยากไร้ด้อยโอกาสเหล่านี้มีอาชีพที่มั่นคงในอนาคต

4) โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม ‘แก้อย่างสง่า ชราอย่างมีคุณภาพ’ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ตำบลห้วยมเป็นสังคมชนบทที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คนในชุมชนมีจิตอาสา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีการนำคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของ วิถีชีวิตและถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง แต่กลับพบว่า การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ ในพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง มีสถิติการฆ่าตัวตายของผู้สูงอายุเฉลี่ย 1 รายทุก 2 ปี โดยกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้านมีโอกาสที่จะทำร้ายตนเองสูงกว่าผู้สูงอายุติดเตียง และติดสังคม ด้วยเหตุนี้ อบต.ห้วยมจึงจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นมาตั้งแต่ ปี 2553 เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และใช้**ธนาคารความดี**เป็นกลไกขับเคลื่อน ด้วยการให้แต้มเมื่อผู้สูงอายุทำความดีสำหรับเอาไปแลกเป็นสิ่งของ

โรงเรียนผู้สูงอายุได้รับความสนใจจากผู้สูงอายุจำนวนมาก มีการเรียน สัปดาห์ละครั้งทุกวันพฤหัสบดี เพื่อให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย อาหาร และการออกกำลังกายโดยเจ้าหน้าที่ รพ.สต. การเรียนรู้เรื่องหลักธรรม พิธีกรรม และการประพฤติปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ และความรู้รอบตัวอื่นๆ เช่น กฎหมาย การจัดการมรดก เหตุการณ์ในปัจจุบัน ฯลฯ รวมทั้งการเล่นกีฬา ทำให้ผู้สูงอายุสนใจเรียนต่อเนื่องจนต้องเปิดเป็นมหาวิทยาลัยผู้สูงอายุ อีกทั้ง มีการขยายเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุสาขาในพื้นที่ต่างๆ โดยใช้อาคารอเนกประสงค์ ของหมู่บ้าน/วัด สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สะดวกมาเรียนที่โรงเรียนผู้สูงอายุ อบต.ห้วยมจะจัดครูเข้าไปสอนถึงในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการต่อยอดไปสู่ ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยการจัดอบรมด้านการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ให้ ผู้สูงอายุ เช่น การทำของที่ระลึก ฯลฯ

การขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุอาศัยภาคีเครือข่ายชุมชนโดยมี อบต.ห้วยม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล คณะครูในพื้นที่ ข้าราชการ บำนาญ และเจ้าอาวาสวัดศรีเมืองมูลร่วมเป็นคณะทำงาน ได้รับงบประมาณ สนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และอบต.ห้วยม มีการประชุมประชาคม อบต.ห้วยมเป็นประจำทุกเดือนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา

ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุมีความสุขที่ได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และปรับตัวกลับเข้าสู่สังคม การรวมกลุ่มผู้สูงอายุทำกิจกรรม นันทนาการต่างๆ หรือเป็นวิทยากรบรรยายให้เด็กนักเรียนในโรงเรียน ขยายโอกาส หรือเมื่อมีคณะมาศึกษาดูงานที่โรงเรียนผู้สูงอายุ ทำให้ลด อัตราการฆ่าตัวตายลงได้ และช่วยดึงศักยภาพที่อยู่ในตัวผู้สูงอายุออกมา ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

สิ่งสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ คือ การมี ข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริง ของผู้สูงอายุได้ ต้องทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจด้วยการให้ชุมชน มีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประเมินผลเพื่อให้เกิดความรู้สึก ร่วมเป็นเจ้าของ ต้องได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกคนในชุมชน แกนนำชุมชน หน่วยราชการและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษาข้อมูล สถิติ จัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ และนำแผนไปปฏิบัติ มีการประชาสัมพันธ์ มีคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ และมีการสรุปผลการดำเนินการ ถอดบทเรียน และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในระยะต่อไป

กลุ่มที่ 3 ระบบสนับสนุนการศึกษา

มีกรณีศึกษาที่น่าสนใจ ดังนี้

1) กองทุนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กองทุน 10 บาท) โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเห็นได้ชัด พื้นที่ที่เป็นอำเภอเมืองมีความพร้อมด้านการศึกษามากครบถ้วน แต่อำเภอที่อยู่ห่างไกลทุรกันดารขาดแคลนและมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในหลายมิติทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ อุปกรณ์ โอกาส การคมนาคม สภาพแวดล้อม ภาษา วัฒนธรรม และอื่นๆ จึงมีการดำเนินงานเพื่อลดช่องว่างและแก้ปัญหาต่างๆ ผ่านกลไก ‘ภาคีเชียงใหม่เพื่อการพัฒนาการศึกษา’ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นสำนักงานเลขานุการให้การหนุนเสริมด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงานด้านธุรการ

การดำเนินงานสำคัญ คือ การระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและอาชีพผ่านการขอรับบริจาคจากชาวเชียงใหม่และผู้มีจิตศรัทธาคนละ 10 บาทในช่วงเดือนมกราคมของทุกปี หรือที่รู้จักกันดีในนามของ ‘กองทุน 10 บาท’ ในปี 2561 มียอดบริจาคประมาณ 2.72 ล้านบาท ปี 2562 ยอดบริจาคประมาณ 3.12 ล้านบาท และปี 2563 ได้ยอดบริจาคเบื้องต้น 3.0 ล้านบาท โดยนักเรียนนักศึกษาที่เป็นชาวเชียงใหม่และสถานศึกษาในพื้นที่สามารถยื่นขอรับทุนได้ทั้งทุนสนับสนุนการศึกษา ทุนประกอบอาชีพระหว่างเรียนและหลังเรียนจบ ทุนสร้างสื่อการเรียนการสอน/ปรับปรุงอาคารสถานที่ รวมทั้งการวิจัย หลังจากนั้นคณะกรรมการจะลงพื้นที่จริงเพื่อสัมภาษณ์และพิจารณาว่าใครที่สมควรจะได้รับทุนการศึกษาและทุนสนับสนุนตามที่ขอมา โดยผู้ที่ได้รับทุนไม่ต้องนำมาคืนแต่อย่างใด

ผลที่เกิดขึ้น คือ ช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของคนในจังหวัดเชียงใหม่ได้ถูกลดให้แคบลง คนที่ขาดโอกาสสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพมากขึ้น สามารถไปต่อยอดทางการศึกษา หรือนำเงินไปใช้เป็นทุนประกอบอาชีพทั้งระหว่างเรียนและหลังเรียนจบ ยกตัวอย่างนักศึกษา ปวช. ได้รับทุนประกอบอาชีพ 50,000 บาท ปัจจุบันเป็นช่างเชื่อมอยู่ในชุมชน

ปัจจัยที่ทำให้กองทุน 10 บาทประสบความสำเร็จเกิดจาก (1) การขับเคลื่อนของภาคีเครือข่ายที่รวมตัวกันด้วยใจ มีความเป็นจิตอาสาและมีความรู้ทั้งเชิงวิชาการและเชิงบริหาร โดยเฉพาะผู้อยู่ในวงการการศึกษาที่เกื้อหนุนอายุราชการ (2) ผู้บริหาร อบจ.เชียงใหม่ มีวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายชัดเจน ทำให้คณะทำงานร่วมแรงร่วมใจเพื่อให้เงินที่ได้รับบริจาคมาเกิดประโยชน์สูงสุด (3) การใช้ข้อมูลมานำเสนอสื่อสารให้ชาวเชียงใหม่ตระหนักถึงปัญหา รวมทั้งมีการใช้ข้อมูลจากการเยี่ยมบ้าน และพื้นที่ของผู้ขอรับทุนมาประเมินผู้ที่สมควรได้รับทุนด้วย (4) การบริหารกองทุนที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ใช้เวลาน้อย และเกิดประสิทธิภาพสูงจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกหน่วยงานและชาวเชียงใหม่

ทั้งนี้มิขอแนะนำสำหรับ อบท. ที่สนใจจะนำไปดำเนินงานในพื้นที่ของตนว่าสามารถนำระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยกระบวนกรงบประมาณท้องถิ่นมาใช้ในการขอรับเงินบริจาคจากประชาชน แล้วนำเข้าบัญชีก่อนที่จะนำมาจ่ายเป็นทุนการศึกษา ซึ่ง สดง. ตรวจสอบแล้วว่าสามารถทำได้ และยังแสดงความชื่นชมถึงวิธีการนี้ด้วย

2) ค่ายฤดูร้อน (Summer Camp) ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดพัทลุง

จังหวัดพัทลุงถูกขนานนามว่าเป็นเมืองแห่งการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะมีความพร้อมทางด้านการศึกษาสูง อีกทั้งชาวพัทลุงให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก นักเรียนในพื้นที่ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาสูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ผลจากการลงพื้นที่ของผู้บริหารและทีมงาน อบจ.พัทลุงได้รับทราบปัญหาจากผู้ปกครองว่าในช่วงปิดภาคการศึกษา ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน อาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ จึงจัดทำ **‘โครงการค่ายฝึกนักเรียนภาคฤดูร้อน (Summer Camp)’** ตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา เพื่อเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมตามความถนัดและความสนใจของเด็กและเยาวชน ช่วยเพิ่มพูนทักษะชีวิตและทักษะอาชีพที่สามารถนำไปสร้างรายได้เสริมได้ อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอีกด้วย

อบจ.พัทลุงให้การสนับสนุนงบประมาณการจัดค่ายฤดูร้อนเพิ่มขึ้นทุกปี มีหน่วยงานทุกภาคส่วนเข้าร่วมดำเนินงาน ประชาชนชาวบ้านช่วยเป็นวิทยากรให้ความรู้ในค่ายต่างๆ รวม 6 ค่าย รวมนักเรียนที่เข้าค่ายมากกว่า 2,000 คน เกิดผลสำเร็จ ดังนี้ 1) ค่ายกีฬา สามารถสร้างเด็กให้เป็นตัวแทน

ระดับทีมชาติ และการสอนว่ายน้ำช่วยลดอัตราเด็กเสียชีวิตจากการจมน้ำลงได้ 2) ค่ายศิลปวัฒนธรรมโนราห์ ช่วยให้เด็กได้ฝึกซ้อมและสามารถออกงานหารายได้เสริม 3) ค่ายวิชาการ ช่วยให้เด็กชายขอบได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค 4) ค่ายพัฒนาอาชีพ ช่วยทั้งนักเรียนและผู้ปกครองได้เรียนรู้ทักษะการประกอบอาชีพเพิ่มเติม ทำให้เกิดรายได้เสริมในครอบครัว 5) ค่ายคุณธรรมจริยธรรม ช่วยนำนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมาอบรมคุณธรรมจริยธรรมเพิ่มขึ้น และ 6) ค่ายดนตรี เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์

การจัดค่ายฤดูร้อนดังกล่าวสำเร็จได้ดีเป็นผลมาจากการมีแนวคิดในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกันของคณะผู้บริหารท้องถิ่น และความสามารถของผู้ปฏิบัติงานในการทำความเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ที่สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และชุมชน เพื่อค้นหาวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาช่วยให้ความรู้ รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนที่เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ออกมาเรียนรู้ในช่วงปิดภาคการศึกษา อย่างไรก็ดี ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ไม่เพียงพอให้เด็กเยาวชนเข้าร่วมได้ครบถ้วน จึงต้องหาภาคีเครือข่ายสนับสนุนเพิ่มเติม และต้องมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขในปีต่อไป

3) ONE DATA, ONE ORGANIZATION, ONE PLAN กลยุทธ์สร้างความเสมอภาคทางการศึกษาระดับจังหวัด โดยสำนักงาน จังหวัดนครนายก

จังหวัดนครนายกมีนโยบายที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและยากจน เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสนใจที่จะร่วมงานกับ กสศ. ในโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา เพื่อให้ความช่วยเหลือกลุ่มเด็กปฐมวัยที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 2-21 ปีที่อยู่นอกระบบการศึกษา จึงบูรณาการโครงการดังกล่าวไว้ในกลไกที่มีอยู่ และตั้งคณะทำงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อทำงานร่วมกันและมอบหมายให้ครู กศน.ตำบลรับผิดชอบดูแลเด็กเยาวชนนอกระบบเป็นรายกรณี รวมทั้งมีหน่วยงานทั้งในและนอกพื้นที่ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กยากจนและด้อยโอกาส เช่น กสศ. อบจ.นครนายก กษาดนครนายก บริษัทเอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) เป็นต้น

ในการขับเคลื่อนงาน คณะทำงานได้ใช้หลักการ ‘1 DATA 1 ORGANIZATION 1 PLAN’ ในการบูรณาการการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน ดังนี้

- 1 ORGANIZATION ใช้กลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ และกำนันเป็นประธาน นายแพทย์ สสจ. สสอ. ผอ.รพ.สต. เป็นเลขานุการตามลำดับ คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่นภาคประชาสังคม พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานสาธารณสุข หน่วยงานการศึกษา และหน่วยงานพัฒนาชุมชน

- คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับจังหวัดทำหน้าที่อำนวยการกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานและจัดสรรทรัพยากร (Supply Side)

- คณะกรรมการระดับอำเภอทำหน้าที่บูรณาการปัญหาความต้องการระดับพื้นที่ตำบลและหมู่บ้าน แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญ (Demand Side)

- คณะกรรมการระดับตำบลทำหน้าที่ขับเคลื่อนการปฏิบัติในพื้นที่ โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานด้านเด็กปฐมวัยและด้านเยาวชนนอกระบบมาช่วยทำงานด้วย

- 1 DATA ให้สำนักงานสถิติจังหวัดเป็นเจ้าภาพบูรณาการข้อมูลของแต่ละหน่วยงานมาจัดทำเป็นข้อมูลชุดเดียวที่ทุกหน่วยงานใช้ในการแก้ปัญหาได้ตรงจุด

- 1 PLAN นำข้อมูลมาวิเคราะห์และจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหา ‘เกาให้ถูกที่คัน’ ออกมาเป็นแผนเดียว แต่แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและงบประมาณตาม Function Area Agenda ในลักษณะ ‘แยกกันเดิน รวมกันดี’

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ มีการบูรณาการและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับการพัฒนาสามารถจัดบริการดูแลเด็กปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพ เด็กและเยาวชนที่ยากจนและด้อยโอกาสได้รับการศึกษา มีงานทำและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ยกตัวอย่าง กสศ. และจังหวัดนครนายกเข้าไปให้ความช่วยเหลือเด็กชายที่หลุดออกจากระบบการศึกษากลางคันก่อนที่จะจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะพ่อแม่เจ็บป่วยไม่มีรายได้ที่จะส่งเสียให้เรียนได้ และต้องออกไปรับจ้างทำงานตามที่ต่างๆ โดยจังหวัดจะสนับสนุนให้เข้ารับการพัฒนาทักษะอาชีพที่สถาบันพัฒนา

ฝีมือแรงงานจังหวัดต่อไป

ทั้งนี้ จังหวัดได้กำหนดให้เรื่องนี้เป็น ‘วาระของจังหวัด’ ที่จะดำเนินการต่อเนื่องและกำหนดเป็นแผนงาน/โครงการในยุทธศาสตร์จังหวัด โดยใช้ฐานข้อมูลจริงจากการตรวจสอบเป็น Big Data ที่จะมาบูรณาการการทำงานกับงบประมาณ Function Area Agenda ในลักษณะของ ONE PLAN และจะสร้างแนวร่วมโดยดึงภาคประชาชน ประชาสังคม ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทนำมากกว่าภาคราชการ **รวมทั้งสร้างค่านิยม ‘คนนครนายกไม่ทิ้งกัน’**

4) พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา (Education Sandbox) โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง

ระยองเป็นหนึ่งในสามจังหวัดเป้าหมายของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) จึงต้องพัฒนากำลังคนให้พร้อมต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม อบจ.ระยองได้จัดประชุมระดมสรรพกำลังปฏิรูปการศึกษาในปี พ.ศ. 2558 มีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด และให้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (วิทยาเขตระยอง) ทำการวิจัยความต้องการกำลังคนของจังหวัดจากกลุ่มต่างๆ เช่น หน่วยงานจัดการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ปกครอง ตัวแทนเด็กและเยาวชน กลุ่มคนรุ่นใหม่ ภาคธุรกิจ เอกชน ฯลฯ และจัดทำแผนยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดระยอง

ขณะเดียวกัน ระยองเป็นหนึ่งในหกพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Sandbox) ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ซึ่งเน้นให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการและจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ มุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพตามบริบทพื้นที่ และความต้องการของประเทศ อบจ.ระยองได้ทำงานร่วมกับกลุ่มภาคีเพื่อการศึกษาไทย (Thailand Education Partnership: TEP)

เช่น สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สถาบันอาศรมศิลป์ มูลนิธิสยามกัมมาจล มูลนิธิสตรีศึกษา ฯลฯ รวมทั้งหน่วยงานในพื้นที่ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อบจ.ระยอง และภาคเอกชนที่สนับสนุนโรงเรียนโดยตรง

พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาระยองมีเป้าหมายสร้างเด็กและเยาวชนทุกกลุ่มให้เป็นพลเมือง 4.0 โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) สร้างกลไกขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดระยองสู่การปฏิบัติ 2) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดระยอง 3) สร้างแพลตฟอร์มทางการศึกษา (Education Platform) 4) ปรับกระบวนการทางการศึกษาของคนจังหวัดระยอง 5) สร้างโรงเรียน ห้องเรียน บุคคลต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการจัดการศึกษาจังหวัดระยองและ 6) พัฒนาหลักสูตรระยอง (Rayong MARCO) แหล่งเรียนรู้และศูนย์สร้างสรรค์ปัญญาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาศักยภาพคนระยอง

จังหวัดได้ประกาศยุทธศาสตร์การศึกษา และให้สถานศึกษาใช้หลักสูตร Rayong MARCO เป็นกรอบในการจัดการศึกษาสำหรับคนทุกกลุ่มทุกช่วงวัย โดยเน้นเรื่องความเป็นผู้นำยุคดิจิทัล (M-manpower) รากเหง้าถิ่นฐานความเป็นระยอง (A-ancestor) ทรัพยากรที่มีความสำคัญของระยอง (R-resource) การจัดการถิ่นฐานความเป็นเมืองน่าอยู่ (C-city planning) และอาชีพที่เหมาะสม (O-occupation) มีการให้อิสระพื้นที่ในการจัดการศึกษาตามแนวคิด Sandbox รวมทั้งจัดตั้งสถาบันการสอนและการเรียนรู้จังหวัดระยอง (Rayong Teaching and Learning Academy) และโครงการผลิตนักเรียนทุนครูศึกษา

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทำให้โรงเรียนและครูมีอิสระในการบริหารจัดการ การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามความต้องการเชิงพื้นที่ ด้วยการเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากเดิมมาเป็นการสอนแบบพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำและสนับสนุนนักเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ ส่งผลให้นักเรียนกล้าคิดกล้าทำ และเกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อแสวงหาข้อมูล/ความรู้ที่จำเป็นในการนำมาใช้พัฒนางาน รวมถึงการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเอง

ความสำเร็จของ Education Sandbox ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของผู้บริหารท้องถิ่นและคณะทำงานที่ต้องการพัฒนาการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของจังหวัด การให้ทุกภาคส่วนร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความสำเร็จที่ตรงกันระหว่างผู้บริหารและครู จะส่งผลให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยน/พัฒนาได้ตลอดเวลา การให้อิสระโรงเรียนและครูในการคิดหลักสูตรของตัวเองตามกรอบ MARCO โดยมีโค้ชหรือพี่เลี้ยงเข้าไปช่วยแนะนำให้คำปรึกษา การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำให้เด็กมีทักษะในกระบวนการคิดและทำงานสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ตามความต้องการ

5) ‘อาสาสมัครด้านการศึกษา’ กลไกใหม่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ความสำเร็จในการดำเนินงานป้องกันควบคุมการแพร่ระบาด COVID-19 ของภาคสาธารณสุข โดยเฉพาะการใช้กลไกอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ในช่วงที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า ชุมชนเป็นฐานการทำงานที่สำคัญ เพราะสามารถจัดการปัญหาในพื้นที่ได้มีประสิทธิภาพมากกว่าการรวมศูนย์อำนาจ อีกทั้งการมีข้อมูลที่ชัดเจนจะช่วยให้ตัดสินใจได้ถูกต้องยิ่งขึ้น นำไปสู่การเกิดกลไก/นวัตกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่นบนหลักการเดียวกัน คือ ‘อาสาสมัครด้านการศึกษา’ ซึ่งจะมีบทบาทสนับสนุนการทำงานในระดับพื้นที่เพื่อช่วยเหลือนักเรียนได้ถึงระดับหมู่บ้านหรือกลุ่มบ้าน (Village based) นอกจากจะให้คำแนะนำช่วยเหลือด้านการศึกษาและการเรียนรู้แล้ว ยังจะช่วยให้คำแนะนำด้านสุขภาพและด้านอื่นๆ แก่นักเรียนและชุมชนได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็วขึ้น¹⁵

จุดเริ่มต้นของการนำแนวคิดอาสาสมัครด้านการศึกษา (อสม. กศ.) ไปดำเนินงานเกิดขึ้นในโรงเรียน 4 แห่งของอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งทั้งหมดเป็นโรงเรียนที่ทำงานอยู่ในเครือข่ายของโครงการมหาวิทยาลัยพี่เลี้ยงอยู่แล้ว ได้แก่ โรงเรียนบ้านตะโกกลาง โรงเรียนวัดรางเสนห์นครจันทร์ โรงเรียนกลุ่มนักข่าวหญิง 2 (บ้านบ่อหวี) และโรงเรียนธรรมศาสตร์-จุฬาฯ 2 โดยมีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (ราชบุรี) ช่วยเป็นพี่เลี้ยง โรงเรียนทั้ง 4 เป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กที่นักเรียนมีข้อจำกัดไม่สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนทางไกล (DLTV) และการเรียนการสอนออนไลน์ได้ เช่น ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่เข้าใจภาษากลางที่ใช้ใน DLTV นักเรียนไม่มีเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้ จำนวนครูมีน้อย ไม่เพียงพอต่อการออกไปเยี่ยมบ้านนักเรียนที่อยู่กระจัดกระจาย เป็นต้น

¹⁵ ดร.อุดม วงษ์สิงห์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณภาพครู นักศึกษาครู และสถานศึกษา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และผู้เข้าร่วมระดมความเห็นหัวข้อ ‘อสม. การศึกษามิติใหม่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ’ ในเวทีนวัตกรรมท้องถิ่นร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity Forum 2020), 8 มิถุนายน 2563.

อสม. การศึกษาที่เข้ามาช่วยสนับสนุนโรงเรียนนั้นมีความหลากหลาย เช่น ผู้ปกครอง ช่างราชการบ้านญาติ เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ ศิษย์เก่าโรงเรียน ปรมาจารย์ชาวบ้าน ฯลฯ โดยจะมีการแบ่งความรับผิดชอบตามหย่อมบ้าน เนื่องจากเด็กอยู่กระจัดกระจาย มีการใช้พื้นที่ในหมู่บ้านเป็นโรงเรียนชั่วคราว เช่น วัด ศูนย์เรียนรู้ชุมชน อาคารของกองทัพ ฯลฯ อาสาสมัครแต่ละคน จะมีบทบาทแตกต่างกันไปตามสภาพปัญหา ความต้องการของพื้นที่และศักยภาพความพร้อมของอาสาสมัครเอง เช่น ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ช่วยดูแลใบงาน เนื้อหา และสื่อการเรียนการสอนให้เด็กแต่ละคน ช่วยปรับ จูนสัญญาณโทรทัศน์ให้พร้อมเรียนหลักสูตรการเรียนการสอนทางไกล ช่วยเป็นล่ามสื่อสารภาษาถิ่นระหว่างครูกับเด็กชาติพันธุ์ ให้ความรู้เรื่องการป้องกันโรค การดูแลตนเองและโภชนาการ ช่วยสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ไม้กวาด อาหารกลางวัน ฯลฯ รวมทั้งเป็นครูผู้ช่วยเสริมครูประจำชั้น

ผลที่เกิดขึ้น นอกจากเด็กจะได้เรียนรู้เรื่องอื่นๆ เพิ่มเติมในลักษณะที่เป็น Active Learning จากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง เช่น การดูแลสุขภาพ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ ฯลฯ แล้ว ยังช่วยให้ผู้ปกครองและคนในชุมชน ตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษาและเข้ามาทำงานร่วมกับโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยั่งยืนด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ดังสุภาษิตของชาวแอฟริกันที่ว่า **'It takes a village to raise a child : การสร้างเด็กคนหนึ่งต้องอาศัยคนทั้งหมู่บ้าน'**

อาสาสมัครการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยหนุนเสริมการทำงานของครูและโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะวิกฤติที่โรงเรียนมีข้อจำกัด ไม่สามารถดูแลเด็กนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ด้วยเหตุนี้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิด อสม. การศึกษา ในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสถานการณ์ COVID-19 ที่ อปท. ต้องการตัวช่วยที่มีความคล่องตัวและเกาะติดพื้นที่ เพราะจากการสำรวจ สถานการณ์ของ อปท. ในวิกฤติการระบาด COVID-19 ของ กสศ.¹⁶ พบว่ามีแรงงานดกงานเพิ่มขึ้น ทั้งที่เป็นแรงงานในพื้นที่และแรงงานย้ายถิ่น กลับภูมิลำเนา ครึ่งเรือนขาดรายได้แต่กลับมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น มีครัวเรือน

ที่ยากจนไม่มีอาหารครบสามมื้อ มีเด็กและเยาวชนที่อาจจะต้องออกจาก โรงเรียนกลางคันและไม่สามารถกลับเข้าสู่การศึกษาได้ แต่ยังไม่ทราบ จำนวนที่ชัดเจน ขณะที่ อปท. ส่วนใหญ่ยังมุ่งแก้ไขปัญหาระดับเฉพาะหน้า ทั้งการสื่อสารสถานการณ์การระบาดเพื่อควบคุมโรค รณรงค์ให้ประชาชน มีความรู้ในการป้องกันตนเอง ปรับงบประมาณเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา จัดทำฐานข้อมูลคนในชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือ มอบอาหารและ สิ่งของจำเป็น ส่วนในด้านการศึกษานั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญรองลงมา โดยพบว่ามี อปท. เพียงร้อยละ 31.3 ที่มีการดำเนินงานบ้างแล้ว อีกร้อยละ 11.8 วางแผนว่าจะทำ แต่ร้อยละ 56.9 ยังไม่มีนโยบายในการดำเนินงาน แต่อย่างใด ในส่วนที่ดำเนินงานไปบ้างแล้วยังเป็นเรื่องของการเตรียมจัดทำ จุดล้างมือ/หน้ากากอนามัยสำหรับวันเปิดภาคเรียน เตรียมความพร้อม ฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อให้กับโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือสำรวจความเดือดร้อน ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ส่วนการคัดเลือกเด็กและเยาวชนที่เสี่ยง จะหลุดจากระบบโรงเรียนยังมีการดำเนินงานน้อยมาก เพียงร้อยละ 13.7 เท่านั้น เท่ากับว่า อปท. ที่ทำการสำรวจถึงร้อยละ 71.9 ยังไม่มี นโยบายในการดูแลเด็กและเยาวชนที่หลุดหรือมีความเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษาแต่อย่างใด

¹⁶ ดร.ไกรยส ภัทราวาท รองผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, หัวข้อ ผลการสำรวจ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: เสี่ยงสะท้อนจากท้องถิ่น ในเวทีนวัตกรรมท้องถิ่นร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (Equity Forum 2020), 8 มิถุนายน 2563.

จาก ‘**ต้นแบบราชบุรีโมเดล**’ กสศ. จะนำไปขยายผลด้วยการทำงานกับโรงเรียนเครือข่าย ตั้งเป้าให้มี อสม.การศึกษา ไม่น้อยกว่า 500 คน ในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล 279 แห่ง ครอบคลุม 45 จังหวัด กระจายทุกภูมิภาค ซึ่งจะมีเด็กนักเรียนได้รับประโยชน์กว่า 80,000 คน โดย กสศ. ได้จัดสรรเงินอุดหนุนรายละ 150 บาทให้กับนักเรียนเป็นค่าอุปกรณ์การเรียน และสุขอนามัยที่จำเป็นเฉพาะหน้า รวมทั้งเชิญชวนผู้ที่มีจิตอาสาในพื้นที่ เข้ามาร่วมเป็น อสม.การศึกษา มีการสนับสนุนค่าเดินทาง ค่าอาหาร และค่าตอบแทนให้ตามความเหมาะสม เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ประสานงานไปยังเครือข่ายร่วมดำเนินงานในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลไกระดับจังหวัดและระดับภาค ได้แก่ เครือข่ายผู้บริหารโรงเรียนพื้นที่สูงและถิ่นทุรกันดาร โรงเรียนในพื้นที่เกาะแก่ง และเข้าไปช่วยเหลือเด็กในชุมชน ช่วยสำรวจเด็กที่มีความเสี่ยงจะหลุดจากระบบการศึกษา แนะนำการจัดการเรียนรู้และสุขอนามัยแก่นักเรียนและชุมชนในพื้นที่ได้

บทสรุป

จากต้นแบบเทศบาลนครทั้ง 3 แห่ง และกรณีศึกษาท้องถิ่นที่นำมาเสนอทั้งหมด จะเห็นได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทเป็นหน่วยประสานงานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ เช่น คณะกรรมการ คณะทำงาน สมัชชา ฯลฯ รวมทั้งให้การสนับสนุนทรัพยากร ทั้งงบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้และอื่นๆ การดำเนินงานส่วนใหญ่ยังใช้กลไกรัฐทั้ง อบต. และหน่วยงานราชการต่างๆ ในพื้นที่เป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก ซึ่งอาจจำแนกบทบาทการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป ดังนี้

- อบต. เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน ยกตัวอย่างเช่น การพัฒนาโรงเรียนเทศบาลในสังกัดของเทศบาลนครเชียงรายเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศและสร้างเมืองแห่งการเรียนรู้ การจัดทำพิมพ์เขียวการศึกษาเพื่อเป็นกรอบในการจัดการศึกษาของเทศบาลนครภูเก็ต การช่วยเหลือ

เด็กชายขอบที่หลุดออกจากระบบการศึกษาของเทศบาลนครขอนแก่น และ อบจ.ยะลา การผลักดันนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Sandbox) ของ อบจ.ระยอง การจัดค่ายฝึกภาคฤดูร้อนของ อบจ.พัทลุง การพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้มีคุณภาพของเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

- หน่วยงานรัฐในพื้นที่เป็นกลไกขับเคลื่อน ยกตัวอย่าง กศน.บึงกาฬ ทำหน้าที่พัฒนาอาชีพให้คนในชุมชนตามโครงการพัฒนาอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน วิทยาลัยชุมชนเป็นกลไกหลักประสานกับวิสาหกิจชุมชนในการพัฒนาทักษะการตัดเย็บเสื้อผ้าให้แม่บ้านสตรีจังหวัดนราธิวาส

- ภาคประชาสังคมเป็นกลไกหลัก ยกตัวอย่างความสำเร็จของกองทุน 10 บาทที่เกิดจากภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนอย่างเข้มแข็ง หรือวิสาหกิจชุมชนลัมจุกจะนะ จังหวัดสงขลา ที่ช่วยพัฒนาทักษะการดูแลสวนลัมจุกให้ผู้สูงอายุ คนพิการและด้อยโอกาสในชุมชน

ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินงานของท้องถิ่นทั้งหมดเป็นไปเพื่อ 1) แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น การช่วยเหลือเยียวยาเด็กชายขอบที่หลุดออกจากระบบการศึกษาและมีความเสี่ยงที่จะสร้างปัญหาต่อตนเองและสังคม การคัดกรองและพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) ให้มีพัฒนาการสูงขึ้น การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กยากไร้ด้อยโอกาสให้มีทางเลือกและโอกาสเป็นนักกีฬาต่อยอดสู่ทีมชาติ 2) วางระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสทางการศึกษา เช่น การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่สามารถติดตามเด็กและเยาวชนได้เป็นรายบุคคล การพัฒนาหลักสูตรและโรงเรียนเฉพาะทางสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การปรับวิธีบริหารจัดการงบประมาณให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าถูกหลักโภชนาการ และ 3) สร้างโอกาสใหม่และต่อยอดประเด็นพัฒนาอื่นๆ เช่น การฝึกอาชีพโดยใช้ทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับกลุ่มด้อยโอกาสและประชาชนที่สนใจ

4

สรุปและข้อเสนอแนะ

การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการทำงาน โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น **‘จุดจัดการ’** ประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งในและนอกพื้นที่ในลักษณะของ **‘การถักทอเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง’** ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย องค์กรชุมชนและประชาชนในพื้นที่ เพื่อระดมความคิดและทรัพยากรต่างๆ ทั้งงบประมาณ กำลังคน วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูล องค์ความรู้และอื่นๆ มาใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของพื้นที่และบูรณาการการทำงานร่วมกันด้วยความมุ่งมั่นและต่อเนื่องบน **‘ฐานข้อมูล’** ที่มีความชัดเจนเป็นปัจจุบันและสามารถติดตามตรวจสอบสถานะของเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลได้ มีการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องชัดเจน เพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาพัฒนาและยกระดับทักษะความรู้ความสามารถของเด็กและเยาวชนในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความพร้อมของหน่วยงาน ทุนทางสังคมที่มีอยู่และบริบทของพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมการจัดการศึกษาของท้องถิ่นที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆ ได้นั้น ทั้งหมดนี้เป็น **ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการสานพลังท้องถิ่นเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา**ทั้งสิ้น

เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย 7,852 แห่งทั่วประเทศ เป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ภายใต้แนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษา และการใช้ชุมชนเป็นฐานในการทำงาน สามารถทำงานในเชิงกว้างและเชิงลึกมากกว่าเดิมได้ด้วยการขยายการทำงานให้ครบถ้วน (Coverage) ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกมิติความเหลื่อมล้ำ มีความเข้าใจต้นตอของปัญหาและทำงานคุณภาพในเชิงลึก (Deepening) ได้มากขึ้น ด้วยการแก้ไปที่รากฐานของปัญหาที่มีความหลากหลายได้ตรงจุด และสามารถกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของท้องถิ่นให้ชัดเจน ทั้งเพื่อความเสมอภาค (Equity) และเพื่อความเป็นเลิศ (Excellence) ในเบื้องต้น กสศ. จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) ครอบคลุมนโยบายเชิงรุกเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ (Mindset) ของคนในสังคม ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนและปวงชนเพื่อการศึกษา การเพิ่มศักยภาพประชากรทุกช่วงวัย การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่างๆ และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของท้องถิ่นในการจัดการศึกษา การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะอาชีพได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2) สนับสนุนการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในพื้นที่ มีความเป็นอิสระในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของท้องถิ่น ปรับแก้ไขระเบียบปฏิบัติที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานให้เกิดความคล่องตัว เช่น งบประมาณ กฎระเบียบ กลไกการตรวจสอบ ฯลฯ ภายใต้หลักธรรมาภิบาล

3) พัฒนาระบบข้อมูลของพื้นที่ให้เป็นเอกภาพ สำหรับใช้ในการติดตามดูแลเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษาเป็นรายบุคคล และใช้ประโยชน์ในการวางแผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาของพื้นที่ กำหนดกลยุทธ์/มาตรการ/รูปแบบการจัดบริการและการจัดสรรงบประมาณให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริงและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ (Demand Driven) เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

ที่มา: ข้อมูล ณ วันที่ 20 เมษายน 2563 ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

4) ส่งเสริมการร่วมมือเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ระหว่างภาคีทุกภาคส่วน ทั้งประชาชน ชุมชน ภาคเอกชน และภาครัฐที่มีความเป็นรูปธรรมชัดเจน เน้นการทำงานที่ยึดหยุ่นคล่องตัว มีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งผลสำเร็จเป็นหลัก ไม่ติดกับระเบียบข้อบังคับและข้อจำกัดเดิมๆ มีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาคีเครือข่าย ทั้งประเด็นความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคเชิงระบบ/กลไกที่ต้องเร่งปรับแก้ไข

5) สนับสนุนการสร้างนวัตกรรม การจัดการศึกษา พร้อมทั้งเผยแพร่ขยายผล ยกตัวอย่าง อาสาสมัครด้านการศึกษาที่ช่วยเสริมหนุนครูและโรงเรียน การใช้แอปพลิเคชัน iSEE ในการติดตามให้ความช่วยเหลือเด็กยากจนในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นการสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน

สานพลังท้องถิ่นร่วมสร้าง ความเสมอภาคทางการศึกษา

ISBN: 978-616-93507-9-8

จัดพิมพ์โดย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
เลขที่ 388 อาคาร เอส. พี. ชั้น 13
ถ.พหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
www.eef.or.th

ออกแบบรูปเล่ม

Studio Dialogue
[www.studiialogue.com](http://www.studidialogue.com)

พิมพ์ครั้งที่ 1

ธันวาคม 2563

พิมพ์ที่

บริษัท ไอดี ออล ดิจิตอล พรินท์ จำกัด
52 ซอยเอกชัย 69 แขวงบางบอน
เขตบางบอน กรุงเทพฯ 10150

เอกสารอ้างอิง

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และสถาบันพระปกเกล้า. เอกสารประกอบและสรุปผลการจัดเวทีนวัตกรรมท้องถิ่นร่วมสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์). วันที่ 8 มิถุนายน 2563. จาก www.equityforum2020.eef.or.th

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.). สรุปสาระสำคัญการเสวนาวิชาการเรื่อง 'บทเรียนจากเมืองแห่งการเรียนรู้ : พื้นที่เพื่อการเรียนรู้สู่ประชาชนเพื่อการศึกษา' 17-18 พฤษภาคม 2563.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา, พฤษภาคม 2562.

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. Guidebook องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ, (2562).

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. รายงานสุขภาพคนไทย หัวข้อ 'สองทศวรรษการปฏิรูปการศึกษาไทย ความล้มเหลวและความสำเร็จ', (2563).

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์ Academic Focus พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox). มิถุนายน 2562. จาก www.parliament.go.th/library

Ichiro Miyazawa (Programme Specialist, UNESCO Bangkok). Implementation of Policy and Strategies on Building Learning Cities into Practices. Thailand Forum. Bangkok, May 17-18, 2018.

Kenan Foundation Asia. What lessons from the Coronavirus Pandemic will shape the future of education 3 Consequences of COVID-19 ON Thai Education. April 21, 2020. from www.knan-asia.org/covid-19-thai-education

OECD. A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020. from www.hm.ee/sites/default/files/framework_guide_v1_002_harward.pdf

รายงานฉบับนี้มีวัตถุประสงค์
เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงความสำคัญ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็น
องค์กรหลักในการลดความเหลื่อมล้ำ
และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา
ในระดับพื้นที่ สำหรับใช้ประกอบการประชุม
วิชาการนานาชาติเพื่อความเสมอภาค
ทางการศึกษา : ปวงชนเพื่อการศึกษา
(All for Education) ระดับภูมิภาคเอเชีย
แปซิฟิกในโอกาสครบรอบ 30 ปี
ปฏิญญาจอมเทียน

สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาค
ทางการศึกษา (วสศ.)

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)
สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.)
เลขที่ 388 อาคาร เอส.พี. ชั้น 13 ถ.พหลโยธิน
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
research.eef.or.th